

door:
Arie Tuinman

Gijs Leune - een getrouw ouderling

Gijs Leune is ouderling in de hervormde gemeente van Zandwijk. Gijs is een geoefend kind van God, met gave des onderscheids. In Zandwijk staat een rechtzinnige dominee, die de gemeente bakert in het houden van Gods geboden, een leven van deugden en plichten. Zijn prediking komt hierop neer, dat als de uitwendige vruchten maar gezien worden in het leven, dat dát een kenmerkend bewijs is van een godvruchtig leven en voldoende om de hemel in te gaan. De dominee doet een constant beroep op de bedorven wil van de mens...

Gijs Leune moet tegen de godsdienstige stroom in roeien en wijst de dominee op zijn ondeugdelijke prediking. Gijs Leune wijst die prediking radicaal van de hand, want een leven van louter plichten en nauwgezetheid is een ondeugdelijke munt in de ogen van God. Gijs Leune weet het bevindelijk uit zijn eigen leven en ook weet hij zich gegrond in het onfeilbaar Woord van God. De dominee legt het geloof op als een wet. Gijs wijst die doe-het-zelf-leer met kracht van de hand. God houdt er geen werkheilige mensen op na, maar een ellendig en een arm volk, dat op Gods Naam vertrouwt. Daarvoor moet je van dood levend gemaakt worden, als een goddeloze gerechtvaardigd worden en met Christus verenigd worden. Dat is in geen hoek geschied. Dat was Gijs Leune. Hij moest het zeggen, hij mocht het zeggen. Al die godsdienstige stemmen om hem het zwijgen op te leggen, hadden geen vat op de godvrezende en getrouwe Gijs Leune. Door bijzondere gebeurtenissen verandert er veel in Zandwijk.... Een actueel verhaal! De samenspraken in dit verhaal waren geschreven in een Veluws' accent afkomstig uit het boerenleven. Vanwege de leesbaarheid hebben we dit een weinig willen aanpassen.

HOOFDSTUK I

JAN DERKS

Jan Derks is een echte nijdigaard. Hij lacht voor geen kwartje. Ook niet als Rob, zijn vrolijke hond, hem om de benen springt, en de zon schijnt en de vogels fluiten.

Niet, dat Jan Derks geleerd heeft tot het lachen te zeggen: „Gij zijt uitzinnig”. Jan Derks is altijd kwaad. Kwaad op God en kwaad op de mensen, op Rob en ál de dingen om hem heen.

Neen, met Jan Derks is niet te praten. En vanmorgen zéker niet.

„Vôt hond . . . vôt . . . mok oe de bek'ke intrappen?”

Rob kent zijn baas al langer dan deze mooie morgen en blijft hem uit de voeten. Het beekje kabbelt er even rustig om voort. Ginds is het kleine watervalletje en als je dáár kómt is het net of de beek lacht . . . schaterlacht.

Vanmorgen lacht ze om Jan Derks . . . de nijdigaard. Hóór, hoe het klatert en bruist. Jan Derks hoort het niet. Hij is horende doof. Jan Derks kán en wil niet horen.

De heerlijke vroege voorzomerzon bundelt stralen van goud over het land. Het ligt er nu schoner dan ooit. Op de hoge essen golft allereuwen het graan en tussen de akkers zijn de rode en blauwe banden van klaproos en korenbloem bij duizenden te zien.

„De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt Zijner handen werk. De dag aan de dag stort overvloediglijk sprake uit en de nacht aan de nacht toont wetenschap.”

Jan Derks ziet er niets van. Hij is ziende blind. Neen, Jan Derks wil niet zien. Daar is hij te nijdig voor. Jan Derks is nijdig op God.

„Kioe-oe-wiet, kioe-oe-oe-wiet”.

Jan Derks staat even stil en kijkt óp. Een kievit hiér?

Hij kijkt omhoog en . . . opeens loopt hij weer nijdig verder. „Dacht hij 't niet?” Ook al bedrog.

Daar zat in de oude eik, die al eeuwen stond bij „'t Kraaiennest”, de hoeve van boer Horst, zo'n protsenmaker van een spreekw, „de boel

voor de gek te holden". Jan Derks is te veel zoon van het land om dát niet te weten.

Jan Derks begreep het geval best. Die spreekw heeft een overvloedige maaltijd van engerlingen en vette grasrupsen opgedaan aan de kant van het beekje. Daarom verkeert die spreekw in een voortreffelijke stemming en dan mag hij toch zo graag een spótvogel zijn.

Dan vermaakt die rakker zich met het nabootsen van andere vogels en dat kán hij uitstekend. Zie, daar zit hij met glanzende borst, slaande vleugels en slaande keel... een spreekw, blij om het leven en blij om de zon.

„Kie-oe-wiet... kie-oe-oe-wiet!"

Daar buitelt de kievitsdoffer al om hem heen, zijn vreugd uitschaterend. Zo zat die spotter daar, hoog op een tak van die oude eik, toen Jan Derks er onderdoor ging.

Hóór, Jan Derks, het spreekwienlied schalt wijd weg over de akkers. Die spreekw heeft jou heel wat te zeggen, Jan Derks.

Maar Jan Derks hoort aan de verkéerde kant. Hij verstaát die spreekwentaal niet. En toch, Jan Derks, zegt die spreekw het in goed Gelders:

„Kie-oe-wiet... kie-oe-oe-wiet,
Jan Derks... ie bint een prulepiet.
Kie-oe-wiet... kie-oe-oe-wiet,
Jan Derks, ik road oew, wès wir bliet".

Maar Jan Derks hoort niet. Hij steekt een strootje tussen de tanden. „Zo'n smerige spreekw, hie had gedacht mien bèt te nèmen. Dan ma'j vrogger opstaon, kùken."

Hij snapt niets van zo'n vrolijke spreekw. Hoe zou hij ook?

Ginds tegen het bos geleund staat zijn huisje. Het enige vensterraam, met de kleine ruitjes vól barsten, gluurt als een oog van achter en om de eikenstammen, die vóór het huisje staan. Wil het kiekeboe spelen met de baas, die ginds aankomt?

De scheefgezakte blinden hangen aan één scharnier en aan de tint te zien, zouden ze vroeger groen geweest kunnen zijn. Opzij van het huisje staan de vruchtbomen, heel oude, die de grootvader van Jan Derks nog heeft geplant.

Het heldere wit van de muren is nu gelig-groen geworden en de speelse schaduw, die de takken van de eiken er op werpen, is er minder scherp door te zien.

Een oude poes, zo mager als een lat, ligt te soezen in het bloemrekje, waar vroeger de knalrode geraniums te bloeien stonden. Het is juist een plekje voor haar. Ze loopt Jan Derks niet graag in de weg, want

zijn nijldige benen zijn rap, dat weet ze best. Aan het groene weidje, waar drie schapen en een paar geiten het reeds lang kaal gevreten gras nog eens afzoeken, heeft dit huisje de weidse naam van „t Weidehuis” te danken. Het bloeiende bongertje en het weidje en de altijd groene dennen rondom het huisje, maakt het „veraf” gezien, in al zijn ellende tóch aantrekkelijk, ondanks het verval.

Wie kijken kon, zag een echt Gelderse idylle. Maar Jan Derks kón niet kijken. Hij ziet het leven tégen zich gekeerd en nu keert hij zich tegen het leven.

Van binnen is het huisje er niet beter aan toe. En tussen al die stukken en brokken, van wat vroeger de weelde van huiselijk geluk geweest is, leeft Jan Derks die zijn nek verhardt, omdat zoals hij ’t zegt: „God die brokken heeft gemaakt”.

Zijn moeder, klein, gebogen, maar taai als een wilgenroede, verdiende na vaders dood als het ware lopend haar brood. Zij kon ploegen en melken, naaien voor andere mensen, zij bakerde de jonggeborenen van het dorp en waste de doden af.

Bij de vreze des Heeren, paarde zich haar onversaagde flinkheid en zo bleef de armoede buiten het huisje.

Haar kleine jongen, haar enige, moest al vroeg van alles aanpakken en na de schooltijd bleef er niet veel tijd voor Jan Derks om te spelen over. Moeder zat er flink achterheen dat hij goed leerde.

„De meester,” kon moeder in haar simpele wijsheid tegen Jan Derks zeggen, „de meester, zie je, heeft een vast tractement en een stok. En de boswachter heeft een vast tractement en een gewéér. Maar de meester kan geen boswachter zijn, want dan zouden de hazen lachen en de boswachter kan geen meester zijn, anders zouden zelfs de kleinste snotneuzen lachen. Ze zijn allebei te dom om iets anders te zijn. Maar jij moet zoveel leren dat je alles kunt zijn, ook zonder stok en zonder geweer. En dan van binnen moet je nog een nieuw hart hebben.”

Als een zwijgende getuige staat daar in een hoek van de kamer, dicht bij de schouw, de oude lessenaar, waarop de grote Bijbel ligt. Dagelijks las en vertelde zijn moeder hem er uit en ’s morgens en ’s avonds boog ze met haar jongen de knieën. De moeder verstond het wat zij moest zijn voor het kind, dat zijn vader miste. De veel beproefde vrouw doorzag de felle haat, tegen God en Zijn gangen, die in het hartje van haar kind woelde.

Op de dag van de begrafenis is het heel sterk uitgekomen. De oude dominee Versluis, die de begrafenis geleid heeft, sprak over de woorden: „Want zo de boom valt, blijft hij liggen.”

De oude leraar heeft God gelijk gegeven en de grondoorzaak aangetoond. En Moeder had die dag gezegd tegen de kinderen des

Heeren, die in de kamer zaten, dat God goed was, ook als Hij sloeg en zij zweeg stil, wetende dat de Heere het deed.

En toen hebben die mensen met elkaar geknikt en geweend.

Maar de kleine Jan Derks vond het lang niet goed. En zijn opvoeding deed hem wel zoveel begrijpen, dat Moeder en de dominee en al die kinderen des Heeren het met andere woorden dan zij het zeiden, goed vonden om zijn Vader te laten liggen, zo hij lag. En zij bedoelden „in de hel”. Die boom zou wel in de hel liggen. En dat had God gedáán!!!

En zijn Moeder en die dominee en al die vrienden van hen, vonden het goed ook. Toen is de felle haat tegen God en Zijn gangen opgebruist in het hartje van kleine Jan Derks.

En zij loeide als een ontketende storm in het hart van de eenzaam achtergebleven jonge man op de dag, toen de dragers met zijn Moeder tussen de eiken doorgingen en haar achter de kerk hebben gebracht bij zijn vader.

Op dié dag heeft Jan Derks zijn Bijbel dichtgeslagen met een vreselijke slag, zodat de lessenaar er van kraakte. Jan Derks heeft toen zijn vuist gebald en de arm omhoog geheven en naar boven gezien... een blik vol dodelijke haat heeft in die ogen geflikkerd... en met nóg een dreunende slag op de Bijbel gezworen, dat hij er geen letter meer uit lezen zou. En zo is 't gebleven tot nu toe.

De oude lessenaar en die Bijbel staan nog op hun oude plaats... Zij hebben geduld... lang en taai... ze staan er... als bleven ze op hun post. Als symbolen van Gods trouw en taai geduld.

Alsof God door hen wilde zeggen: Jan Derks... Ik zal nog wachten om genadig te zijn. Maar Jan Derks hoort niet, zo nijdig is hij op God, Die goed is voor hem.

Vandaag is Jan Derks niet gaan werken. Hij heeft vrij genomen. Dat heeft hij niet gevraagd, dat heeft hij genomen. En nooit in die jaren heeft nog één boer het gewaagd op deze datum „neen” tegen Jan Derks te zeggen. In wijde omtrek weten het de mensen waarom Jan Derks vandaag naar de bossen gaat en langs de akkers dwaalt. Elk jaar op deze dag gaat Jan Derks naar de plek, waarvan de historie, die er in zijn jonge leven plaats had, hem nimmermeer heeft los gelaten. Die gebeurtenis heeft een stempel op zijn leven gedrukt.

Het heeft hem van God en Zijn Woord doen afkeren.

Dat toont hij elk jaar in zijn gang naar die vaste plek in het bos. Hier heeft God hem geslagen. Hier wil hij in brute overmoed de Heilige God rekenschap vragen. Hij, de nietige Jan Derks, zal hier staan als rechter van de God, Die hem zijn vader ontnam.

Hij praat niet goed, zoals de anderen doen. En verbeten houdt hij

vol, elk jaar harder. Zo is Jan Derks. En dáárom is hij een nijdig-aard.

Twée en twintig jaar is het nu geleden, hij was toen acht jaar. Toen is het gebeurd, dat zijn vader werd gedood door 'n vallende boom tegen de middag van een warme voorzomerdag. Hij was de enige, die van de rand der open plek af zag, hoe de top van de hoge spar begon te trillen en hoe hij, zonder, zoals anders, heen en weer te zwaaien, plotseling om zijn eigen as scheen te draaien. Héél snel, met horizontaal rondwervelende takken, vóór hij neersuisde als een van zijn grondvesten losgeslagen toren. En in de donder van zijn val verzwolg hij de zwakke kreet, die bij het neerstorten der groene lawine aan zijn voet opklonk. De kleine Jan Derks stond daar, de lippen, waarop het sap der bosbessen nog niet gedroogd was, half geopend en de blik star gericht op het geweldige.

Hij beefde evenzeer als de grond, waarop hij met blote voeten stond, tot de wolk stuifmeel met de zachte wind in het bos weggetrokken was en de ontzagelijke massa groen, onbeweeglijk nu, dwars over de open plek gesmakt lag.

Jan Derks verwonderde zich niet, dat zijn vader niet te zien was . . . die grote sterke vader, wiens kracht en stoutmoedigheid dit, zo hij in kinderlijke eenvoud meende, volbracht hadden.

Eerst na een poosje, op de tast een doorgang zoekend in de groene wildernis der versplinterde takken, vond het kind zijn vader. Daar lag hij, stil op de rug liggend, de bijl nog in de handen, een smalle rode streep tussen de lippen, zonder dat er bosbessen op het mos te zien waren. De kleine Jan Derks dacht, dat vader een grapje maakte. Hij zette de blauwe pannen met vlees en soep in de schaduw van de gevallen stam en ging toen bij zijn vader zitten, geduldig wachtend, hoe dit vreemde verstoppertje spelen zou aflopen. Over het naar de hemel gekeerde voorhoofd van de dode boog zich op wonderlijke wijze onverlet een stengel zomerklokjes en van het geaderde blauw dezer bloemen ging de blik van het kind naar het vreemde wit van het overschaduwde voorhoofd . . . en weer terug.

In het groene huis, op de drempel waarvan hij zat, sidderden gouden vlekken van de zon, die hoog achter hem stond.

Uit de takken van de gevallen reus droop stérk geurend, gele hars en glanzend, met kloppende flanken gleed het lijfje van een hagedis langs vaders handen.

En na een poosje, waarin de roep van de wielewaal met lieflijke een-tonigheid over het bos gevallen was, wist de kleine Jan Derks niets beters te beginnen, dan zijn vader na te doen, de ogen half te sluiten en weg te glijden in een lichte sluimering, tot een van hen, het spel moede, als eerste tot het oude leven terug zou keren.

Jan Derks werd wakker van een zacht steunen, dat diep onder de takken vandaan scheen te komen. Het was het schaven van takken over en langs elkaar. Het steunen klonk als kwam het diep uit de grond op.

Onbewust kwam toen in Jan Derks het aanvoelen van de dood. Maar nog voor het kind de angst daarvan kon verwerken, zag het, zoals het bij zijn slapende vader meermalen gezien had, hoe de kleine donkere bosvliegen om het gezicht van zijn vader zweefden en dat vaders slaap te diep moest zijn, om ze met zijn altijd gebruikelijke armbeweging te kunnen verjagen. Op dat ogenblik gaf Jan Derks, voor de eerste en tevens voor de laatste maal . . . een luide snik, daar diep in zijn kleine hersentjes hem iets van de toestand aanvoelen deed. Dan breekt hij tussen de sparrentakken een reeds verwelkende twijg af en zit daar, uur na uur, de bladeren heen en weer bewegend langs de ogen van zijn vader . . .

Jan Derks was zich wel bewust, dat het goed zou zijn naar de huisjes van het dorp te lopen, zijn moeder of een der andere grote mensen bij hun dagelijks werk op te zoeken en hun te zeggen dat hier in het bos zijn vader onder een boom lag, niet slapende en toch niet wakker. Zó goed was het kind zich dit in zijn hulpeloosheid bewust, dat het een paar keer uit zijn groene takkenhuis liep, over de open plek, naar de akker van boer Streuvels, waar paadjes begonnen, die naar het dorp leidden. Maar toen het zich met een laatste afscheidsblik omwendde, zag het de donkere bosvliegen weer om de ogen van zijn vader zweven en het leek hem, dat hij die stille ogen niet mocht prijsgeven aan die lastige dieren. Daarom keerde hij telkens terug in zijn donkere huis, waarin de zonnebalken nu reeds vlakker lagen, zette zijn eentonig werk voort en verweerde zich met samengeknepen wenkbrauwen tegen het aldoor toenemende gevoel van kille en hopeloze verlatenheid.

Eerst in de vallende schemering vond men de dode en het kind.

„De vliegen,” zei de kleine Jan Derks, toen men hem vroeg wat er gebeurd was. „Er moest iemand hier blijven, om de vliegen te verjagen.” De mannen zwegen stil en één streek met zijn grove hand de kleine over het haar . . . met de andere wreef hij zich in de ogen.

Zij tilden de dode op, vlochten een baar van groene takken en keerden naar het dorp terug, waar alle deuren open stonden en de gordijntjes werden weggeschoven. Het vee loeide, als bespeurde het de koele adem des doods.

Jan Derks werd geprezen van zijn makkers, zowel als van de grote mensen, omdat hij als een dapper wachter daar in het huis van de dood gezeten had. Dat hielp hem evenwel niet veel verder op zijn levensweg. Zijn vader, waarvan hij zoveel hield . . . kwam nooit weer!

Zo is Jan Derks zijn huisje vandaag in en uit gegaan. Deze ene dag in het jaar, is het de dag van Jan Derks. Dan is hij de rusteloze, en dwaalt door de bossen en langs de velden. Nu komt hij weer thuis. Straks gaat hij weer weg.

Op het uur, toen de boom viel, staat Jan Derks op die plek in het bos. Dan beleeft hij weer van minuut tot minuut dat ijzig gebeuren. Dan zwaait vaders bijl door de lucht. Hij hóórt het gesuis.

Dáárrr . . . de klap . . . en de wegvliegende splinters. Dát is de kracht van zijn vader. Dan die láátste slag en . . . de geweldige val . . .

Weer staat hij daar, de handen in de zakken van de gelapte broek met de uitpuilende knieën. De lippen op elkaar geperst. De rimpels in de stoere kop getrokken. Als een vertwijfeld mens.

Een stuk geslagen wrak. Hier heeft God toegeslagen. En hárd. En die slag slijt niet. Ze komt harder aan . . . elk jaar weer. Want Jan Derks blijft stáán.

Hij buigt zich niet. Nóóit zal hij buigen. Dat heeft hij gezworen . . . hij, Jan Derks. En al die jaren heeft hij woord gehouden. Tegen niemand heeft hij dat gezegd. Dan tegen God. Die heeft het gehoord.

Als de schemering valt, gaat Jan Derks weer naar zijn huisje. Waarvan de deur altijd openstaat. Hij gaat langs dezelfde paadjes, die hĳ ging met de mannen, die op de groene baar zijn vader droegen.

De deuren van de huisjes blijven nu dicht en de gordijntjes worden niet weggeschoven en de koeien grazen door zonder te loeien. De zon tintelt laag over de akkers en speelt in de gebarsten ruitjes van 't Weidehuis een gouden glans van blij vertrouwen. Zoals gebarsten levens kunnen zijn, waarin de ootmoed schittert.

Jan Derks heeft een zware dag gehad. Zoals elk jaar. Vanuit het open raam van de hoeve van Gijs Leune, die even verder staat, klinken orgeltonen, die echoën tegen 't Weidehuis.

Een klare meisjesstem wordt op zoele wind over de halmen naar Jan Derks gedragen. Die staat stil . . . en hóórt.

„Wil toch niet stug, gelijk een paard weerstreven,
Of als een muil door domheid voortgedreven.
Gebit en toom door 's mensen hand bestierd,
Beteug'len 't woest en redeloos gediert.
Laat zulk een dwang voor u niet nodig wezen,
Wie God verlaat heeft smart op smart te vrezen,
Maar wie op Hem vertrouwt, op Hem alleen,
Ziet zich omringd met Zijn weldadigheên.”

Jan Derks heeft geluisterd, al wilde hij niet luisteren. Ginds heeft hĳ

de bijl van zijn vader vernomen, hier hoort hij de Psalm van zijn moeder. Hij kent die Psalm wel.

Even is hij stil. Het schokt in Jan Derks . . . van binnen, heel diep. Dán zegt hij een lelijk woord. Zó nijdig is hij om die Psalm. Jan Derks . . . God geeft je antwoord. Hoor je 't niet? De Heere is groot van goedertierenheid.

Jan Derks verzorgt zijn vee. Sluit de blinden en kruipt in de bedstee. Die dag is weer om. En Jan Derks heeft woord gehouden. Zó is Jan Derks! Een méns?

Hoofdstuk II

De lente vaart voort naar de zomer. Mild en teer, met toch onstuimige kracht. Het overzonde landschap ligt er nu wijd en gul. Geel en groen verschieten de verre heuvels. Jong vee dartelt in de weiden. Het oudere graast, breed en zwaar in het malse gras, dat al dieper groen kleurt. De winter is voorbij gegaan en de lente vaart nu door mensenhart en boerenhof. Wijd hebben de bewoners van Zandwijk de deuren open gegoooid. Zeepsoplucht hangt over de erven. Er is geschrobd en geboend in ieder huis. Je kunt het zien. Van binnen aan de tegels, die glimmen. Van buiten aan de schone gordijnen, die voor de ramen te glunderen hangen, blank en helder. Dat is het teken, dat de aanval op de roetaanslag aan zolder en wanden is geslaagd. Het teken van de schoonmaak. En óók een teken van de lente.

De kerk van Zandwijk is niet groot. Hij heeft een kleine spitse toren, zoals het een kleine kerk past. Die toren wijst naar boven. Dat doen immers alle kerktorens, dat hoort zo. Het heeft niets te betekenen. Maar Gijs Leune, die ouderling is, heeft eens tegen de dominee gezegd: “U neemt het te licht dominee, zoals die toren van ons naar boven wijst, zo moet u naar de diepte preken.” Dat was op de kerkenraad ‘in vertrouwen gezegd’. Maar een kerkenraad is niet altijd dicht. En zo is die vermaning, zo wonder van pas, tóch door een klein gaatje naar buiten gekomen. En niet meer te achterhalen. Een groot deel van de gemeente zei: “Gijs Leune is een lastig man en heeft altijd wat bijzonders.” En een klein deel der gemeente zei: “Daar mocht de dominee nu eens acht op geven. Die zeiden het met een zucht....wat een vat niet in heeft, dat komt er ook niet uit.” De dominee zei niets, en glimlachte maar. Maar die kleine toren, die heeft vanaf dat ogenblik een betekenis gekregen. Zij sprak rake taal in de gemeente. Dat heeft die Gijs Leune gedaan. Zondags is de kerk van Zandwijk vol, boordevol. Want ze zijn kerks, die Zandwijkers. Langs de paadjes en de wegen, tussen de akkers door, komen ze naar het huis des gebeds. Met opgeheven hoofd. Zo schuifelen ze naar de nauwe banken. En prompt doen ze er hun gebed. Want: ‘Zonder Mij kunt gij niets doen’, en dus bidden zij. Ze zingen de opgegeven psalm met lust en opgewektheid. Zoals het goede Christenen betaamt. Niet zo gerekt, maar vlotweg, in een vrolijk tempo... Hun harten zijn vol godsdienst. Twee dingen staan in hun leven vóórop. Eerst vragen ze: “Wat zegt God in Zijn Woord” en dán ook: “Hoe moet onze levenswandel zijn, daarmee overeenkomstig?” Hun dominee zal hen de weg wel wijzen. De mannen luisteren scherp toe...., de pruim achter hun kiezen. De vrouwen vouwen stil de handen en zitten met gebogen hoofd. De predikant is een rechtzinnig man. Dat is hun trots! Daarom dragen ze hem op handen. Zoals hun kerktoren betekenis kreeg, zo hebben hun armen en handen dat ook. Dat is óók door Gijs Leune gekomen. Die kerel, die altijd wat anders heeft. Maar Piet Vaase is ook niet mis. Op straat, vlak voor het huis van de notaris, ontmoeten ze elkaar. Na de morgengroet is Piet Vaase gaan spreken. “Gijs Leune”, heeft hij gezegd, “wat heeft ie van onze dominee te zeggen? Kan hij dan zijn hart bekijken?” “Nee Piet”, zei Gijs Leune, “maar zijn preek beluisteren, dat kan ik wel.” “Dat heb ik gehoord”, zei Piet. “Zoooo...?” vroeg Gijs Leune. Maar Piet was voorzichtig geweest en ging daar verder niet op in. Er werd nog steeds naar het lek gezocht. “Jij hebt altijd wat te zeggen, maar zeg me nu eens eerlijk, Gijs, Wat is er nu van onze gemeente en onze dominee te zeggen? Moet het nog fijner dan het hier is? Wat wil je dan toch?” “Zal ik jou eens wat zeggen, Piet,” antwoordde Gijs Leune: “de handen van de vrouwen zijn samengevouwen in de schoot, en de hoofden die buigen als biezen,wat heeft God er aan? En de armen van de manslui hangen recht naar beneden, maar hun hoofden kijken te hoog... Da’s God niet naar de zin. Ik zeg je, veel godsdienst, maar een beetje van God. Ook in de preken. De vreze Gods wordt gemist.” Toen heeft Piet Vaase zijn teveel aan tabaksap naar de voeten van Gijs Leune gericht. Maar Gijs Leune is verder gestapt, zonder één woord meer

te zeggen. 't Was duidelijk genoeg geweest. Dat heeft die spuug wel bewezen. En zo zijn bij de toren ook nog de gebogen hoofden en de hangende armen gekomen, die in de gemeente van Zandwijk als een teken zijn geworden. Dat kwam door Gijs Leune. De dominee was goed. En zijn preken waren goed. En de gemeente was goed. Vanzelf..., daar mankeerde niets aan. Maar, die Gijs Leune, die deugde niet.

Elk jaar heeft 52 zondagen. Dat spreekt voor zichzelf. En zondags preekt de dominee. Dat spreekt ook vanzelf. Het een is een gevolg van het ander. Maar verleden week is er een zondag geweest, dat de dominee er niet was. Dat gebeurde zo zelden, dat de goede gemeente ervan ontstelde. De dominee was een rustig man, die bij zijn schapen bleef. Er moest dus wel een bijzondere reden zijn dat de herder zonder kennisgeving zijn kudde verlaten had. Plechtig zet zich de kerkenraad in de bank. Ouderling Verkoren geeft de psalm op. Hij zal het voorwerk dus doen. Maar wie zal de preek lezen? Een belangrijke vraag, die storend inwerkt op het 'echte' zingen. Gijs Leune zit vooraan bij het deurtje. Zijn gezicht is vuurrood. Hij zweet. Er worden blikken van verstandhouding gewisseld en in elkanders oren gefluisterd. Zo onder het zingen door. Als het tweede psalmvers bijna uit is, heeft de plechtige verwisseling plaats. Gijs Leune staat achter het kathedr. Het lange naspel van het orgel geeft hem juist gelegenheid een slokje water te nemen. "Geliefde toehoorders" zo vangt de predikatie aan. De tekstwoorden luiden: "En ik zeg u, velen zullen menen in te gaan en zullen niet kunnen." Gijs Leune leest een bevindelijke preek. Hij leest met duidelijke stem en legt de klemtoon correct, waar ze moet zijn. Hoor...hoor hoe hij leest: "gij vrome naamchristenen, die met uw belijdenis en uw Avondmaalsgang meent genoeg deksel te bezitten om u te dekken....gij gedoopten, die aan het uitrelijke teken meent genoeg te hebben. Bomen vol groene bladeren, maar de Heere zal onder die groene bladeren van schone schijn, de vruchten zoeken van waarachtige bekering, en vindt Hij ze niet, gewis met héél de vracht van uw bladeren wordt ge uitgeworpen." Het overgrote deel van Zandwijk's gemeente slaakte een zucht van verlichting, toen Gijs Leune tenslotte van de preek 'Amen' las. Het was ook om razend van te worden, dat die Gijs Leune nu las, en dan zo'n preek. Het kleine deel knikte tegen elkaar en wenste alle zondagen preeklezen. De kerkenraad bleef lang in de consistorie. Het is er heet aan toe gegaan. De koster heeft het precies gehoord. Dat was niet naar de gewoonte van de man. 't Was een beste koster. Maar bij zoveel lawaai kun je zelfs een koster nieuwsgierig maken. Ouderling Verkoren zei: "Gijs Leune, je bent een kwaaie herdershond, die de kudde verscheurt." Maar Gijs Leune zei: "Die preek was van vader Smijtegeld, die kan toch geen scheurmaker zijn?" Jij hebt die preek pas gelezen," zei Verkoren. "Dat heb ik, maar jullie oren zitten dicht, al horende verstaan jullie niets meer." Dat was het antwoord van Gijs Leune. "Die oude schrijvers zijn goed voor de kachel, en passen niet meer in deze tijd." Dat laatste zei Hein Schor, de diaken. Toen heeft Gijs Leune niets meer gezegd. Dat deed hem zeer. De tranen persten de koene boer uit de ogen. Hij reikte toch de anderen de hand, maar die vrome armen bleven neerwaarts hangen en de koppen hieven zich hoog op. De teerling was geworpen. Gijs Leune werd uitgestoten. Hij stond alleen. Om der Waarheid wil.

Het land van Gijs Leune ligt in de luwte. Er gaat een zachte zuidenwind, die het gewas alleen wat heen en weer blaast. De heuvels laat hij onberoerd. Zacht ruist hij aan en streelt de zomen der akkers. De zon staat laag aan de hemel en de velden en bossen strekken zich glanzend tot aan de horizon. Gijs Leune loopt tussen zijn akkers. De laatste gebeurtenissen in de kerk hebben hem aangegrepen. Hij denkt aan de woorden van de psalmist: "Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien. Die het zaad draagt, dat men zaaien zal, gaat al gaande en wenende, maar voorzeker zal hij met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven." Het gezaaide leeft naar de rijpheid toe. Maar eer de rijpheid is gekomen, waaien de noorden- en zuidenwinden over de velden. Daarvoor zijn de ploeg en de eg door de akker gegaan.

Vandaag waait de zuidenwind. Dat geeft het bange hart van Gijs Leune weer nieuwe hoop. Zijn knieën raken de aarde en zijn grove handen houden z'n pet tegen z'n ogen: "Heere," smeekt Gijs, "laat Uw winden in de hof Uwer kerk nog eens doorwaaien. Geef het wenen te ervaren en ook nog eens het gejuich om de vruchten." Gijs Leune staat weer op de benen en wil verder gaan. "Leune!" "Dominee, u hier?" zegt Leune. "Ik heb je gezocht, Leune. Als je het zaad der verbittering zaait, kun je toch geen goede vruchten verwachten, wel?" Rustig ziet Gijs Leune zijn dominee in de ogen. "Heb ik dan geen goed zaad gestrooid?" "Alle zaad is niet geschikt voor dezelfde akker, Leune." "Of de akker deugt niet voor het zaad, dominee." De predikant toont zich korzelig, hij wil zich beheersen, maar dit lukt niet geheel. "Dan moest je een andere akker voor je zaad kiezen, Gijs Leune." Er is stilte tussen die twee. Dominee prikt ietwat nerveus gaatjes in de wegberm met zijn stok. Hij voelt zich de mindere tegenover deze ouderling. Gijs Leune heeft zich hersteld van de slag, die hem trof...hij weet het nu zeker. Hij is in de gemeente niet meer gewenst. Dan legt Gijs Leune zijn hand op de schouder van de dominee en vastberaden, maar teer, als van de zuidenwind bewogen, zegt hij: "Een andere akker kiezen..., hoor eens dominee, als de boer een akker heeft, waaronder een oerplek zit, en hij zaait daarop, weet de dominee wat het gevolg er van is?" Verwonderd kijkt de dominee op en récht in zijn ogen boren die van Gijs Leune. "Ik zal het u zeggen..., dan verdroogt en verdort al het gewas. De boer moet zijn akkers bewerken. Die oerplek moet doorgebroken worden en de ploeg moet er door en de kluiten moeten geëgd worden. Het moet er diep doorheen, eerder kan er niet gezaaid worden. Dan komen de vroege en de late regens. Dan kan er vrucht naar boven en naar beneden verwacht worden." De dominee weet het, hij kent Gijs immers door en door. Die beelden van die stoere boer zullen nu als hamerslagen treffen. De dominee glimlacht als gebruikelijk en zegt...."prachtig Leune, ik wacht op de toepassing" Gijs Leune doet, of hij dit niet hoort. "U moet uw akker bewerken, dominee. Ik denk dat er een oerplek onder de kerkakker van Zandwijk zit, en die moet doorgebroken worden en geploegd en geëgd worden, zodat de regendruppels erin kunnen. Dan pas kan u zaaien, dominee. Dat is het werk van Gods Heilige Geest, maar ik ben bang dat u me niet gelooft, want over die gangen hoor ik u niet....En die op zijn akker werkt, moet bukken, dominee, met de neus in het stof. Zie dominee, hier is een akker met koren en daar, ziet u er een met wortelen. 'k Heb ze allebei nodig om te leven en houdt ze allebei in het oog om te oogsten. Het koren steekt de vruchten omhoog, maar de wortelen groeien naar de diepte. Ik moet het u zeggen dominee, hier in onze gemeente hebben we een pracht gezicht voor het oog, en we steken onze vruchten hoog op naar de hemel. Dat zaad ontkiemt op de oerplek van Zandwijk en is gauw gewassen, en die ijdele vruchten bieden ze God aan. U kent de gelijkenis toch wel, van het zaad dat op de steenachtige plaatsen viel, dominee? Maar de vruchten die in de grond groeien, in de diepte, daar zie je niks van en daar hoor je nooit van over. Begrijpt u het, dominee? Als God tegen u zegt: "de mens zal alleen bij brood niet leven, maar alle Woord wat uit de Mond Gods uitgaat." Tegenwoordig praten ze van vitaminen, dominee. Het koren heeft andere vitaminen dan de wortelen, dominee. De gemeente krijgt geen enkele geestelijke vitamine van u toegediend, en daarom lijden wij honger... Met zachte stem heeft Gijs Leune gesproken. Hij ging op dit ogenblik met de oude dichter: : "al gaande en al wenende."

De dominee van Zandwijk is een geslagen man. Als de koude noordenwind van Gijs Leune zou hebben geblazen, dán zou hij wel een antwoord hebben. Vlijmscherp. Maar nu vanavond de zuidenwind Van Gods' Geest het hart van Leune heeft beroerd, nu moet hij zwijgen. Het verzet woelt in zijn hart. "Leune, oordeelt niet, opdat gij geoordeeld wordt....", zegt de dominee met ingehouden drift. "Ik oordeel niet, dominee, Gods Woord houdt tussen ons gericht. Wee de herders, zegt ons dat Woord, u weet het toch wel, nietwaar...?" "Leune, u staat alleen." "Da's mis dominee, want er zijn nog meer van die hongerlijders in onze gemeente." "Geeft gij

hun dan te eten,” zegt de dominee, doelend op het woord van Christus tot Zijn discipelen. “U bedoelt....Gijs Leune, gaat heen en wordt warm?” De dominee zucht en gramstorig berst het er uit: “Als je het zo wilt opvatten, goed. Ik moet niets van dat och- en dat moch-volk hebben, Leune, jullie kijken altijd zwart. De roemtaal ontbreekt. Ik denk, dat je teveel in de modder van je wortelakker wroet, maar denk erom man, je hebt ook altijd vuile handen.” Gijs Leune kan niet kwaad worden vanavond en rustig zegt hij zijn antwoord op :

't Is de HEER', die 't recht der armen, der verdrukten gelden doet;
Die, uit liefderijk erbarmen, hongerigen mild'lijk voedt;
Die gevang'nen vrijheid schenkt, en aan hun ellende denkt.

't Is de HEER', Wiens mededogen, blinden schenkt het lieflijk licht;
Wie in 't stof lag neergebogen, wordt door Hem weer opgericht.
God, die lust in waarheid heeft, mint hem, die rechtvaardig leeft.

“Hoort u het dominee?” honger en voeding; gevangenis en vrijheid; blinden en licht; nedergebogen en opgericht; wenen en juichen. En wanneer dat och- en moch-volk dan weer eens verwaardigd wordt de schoven met gejuich in de schuren te dragen, dan worden die vuile wortelhanden vanzelf schoon. Maar u werkt anders dan God. Jullie eten en daarna hebben jullie nog honger. Jullie praten over de vrijheid maar jullie zitten in de gevangenis. En jullie lopen altijd met het hoofd omhoog geheven, maar weten niet wat bukken is.” De dominee wandelt op en neer langs de akker. Hij ziet spierwit. Met grote moeite moet hij zich beheersen. Dan blijft hij weer van Gijs Leune staan en zegt: “Leune, jij en Jan Derks zijn de twee uitersten van het dorp.” Maar Gijs Leune kijkt geen duimbreed. Om der waarheid wil. “Twee uitersten zoeken elkaar. U weet toch wel dominee, daar preekt u meestal alleen met Kerstfeest over. Dan moet je wel van Boven naar beneden preken. Maar verder in het jaar preekt u eerder van beneden naar boven, en de dood in het leven. Wie weet wat God met die twee uitersten van Zandwijk nog voor heeft.” “Je wordt sarcastisch, Leune,” zegt de dominee klagelijk. “Ja, het loopt verkeerd dominee, we moesten maar eens een eind aan ons gesprek maken. Kijk naar de zon, hij gaat al langzaam zakken, en voor ons wordt het ook zachtjes aan tijd. Laten we maar niet beginnen te vragen naar de ware kenmerken van de Kerk en met al dat veronderstelde wedergeboorte-gedoe, het geeft toch allemaal maar narigheid. Dominee, we verschillen hemelsbreed, maar God mocht ons allebei, de laagste plek op aarde doen innemen. Met onze neuzen in het stof, dan zullen we elkander veel beter gaan verstaan. Zeg uw vrouw maar gedag van me.” Met inspanning van al zijn krachten beheerst de dominee zich en neemt schijnbaar rustig de hem toegestoken hand aan. “Goedenavond, Leune.” “Goedenavond, dominee.” Zo gaan ze, ieder zijns wegs.

Gijs Leune weet nu wat hem te doen staat. Zo kon het niet langer. Men wilde van hem af, dat was duidelijk. Innerlijk beroerd staat Gijs Leune nu bij zijn hooischelf. De torenklok slaat negen lichte slagen. In die kerk is hij geboren en getogen. In die kerk daar heeft God hem in het hart gegrepen. Daar heeft hem dominee Versluis meegenomen naar de grazige weiden van het heilig Evangelie. En diep ingeleid in Gods geheimenissen. Dat was een gezonden knecht Gods. Eén die Zijn boodschap bracht. Er waren er nog die God vreesden. Maar ook velen van hen bleven thuis. Ambtshalve moest Gijs Leune hen vermanen, maar als hij het zeggen moest, zat er een brok in zijn keel en de woorden konden er niet uit. Dan keek dat volk van God hem aan en die ogen spraken zonder woorden: “Gijs Leune, moet u dat tegen ons zeggen, zou u niet beter moeten weten?” Maar kerkrechtelijk zie je, dan had Gijs Leune gelijk. Gijs Leune heeft zijn strijd gestreden in die kerk. Vanavond is de laatste slag geslagen. De banier van de Waarheid heeft hij onbesmet bewaard. Hij had de zuidenwind mee. Maar nu”Gijs Leune heeft ook aan zijn gezin te denken.

Geen onkerkelijke gang, dat kan bij Gijs Leune niet. Zo dikwijls heeft men hem gezegd, “Gijs, ga die rommel uit.” Maar de kerk is voor Gijs geen rommel....’t Is hem de instelling Gods. Dát staat vast. Menigmaal heeft hij tot God geroepen vanuit de nood van zijn arme ziel: “Heere, wijst u mij de weg. Ik heb geen licht en op een pad zonder licht kan ik niet gaan?” Mensen konden hem de weg niet wijzen, dat kon alleen God doen. Gijs Leune weent. Om de breuke der kerk. Hij buigt zijn knieën en loopt God aan. De zuidenwind van Gods Geest beroert zijn hart diep: “hoor....als een waterstroom zwelt zijn roep aan. “Heere, als U op mij ziet en op de kerk, O God, dan is het alles kwijt. Maar de kerk ligt toch niet vast in de aarde, maar in U. Ach Heere, U heeft alles gehoord en gezien. U bent overal bij geweest. Wil om Uws Naams wil eens zeggen, wat deze arme aardworm nu moet doen. Wil u licht en waarheid in mijn hart zenden en in de harten van de waarlijk naar U hongerende Zandwijkers, en in ons dorp nog een pad maken waar geen pad is. Heere, dat kunt U....” Gijs Leune weet nu niet meer dat hij bij de hooischelf ligt. Hij pleit op ’s Heeren trouw voor Zandwijks’ kerk. Door lucht en wolken breekt het gebed door. En de grote Herder der schapen waakt over de Zijnen. Hij zal zijn schapen niet begeven noch verlaten, nu niet en straks niet, als de grote verdrukking komt.... Hij blijft met hen tot aan het einde der wereld. Dán zijn ze bij Hem, voor altijd. Dat weet Gijs Leune als hij opstaat van zijn knieën. Het is al donker om hem heen, maar in zijn ziel is het licht. ’t Is in ’s Heeren handen.

Die avond nog schrijft Gijs Leune een korte brief....als hij er aan toe is, ligt hij even de pen op.....ga je mee moeder, zegt hij tegen Klaasje Beunder, zijn echtgenote. “Ik ga mee”, zegt ze kort en krachtig. Dan kijkt Gijs Leune zijn dochters aan. “Gerretje en Dieneke, jullie zij al hele meiden, wat doen jullie?” Ze zijn lid van de gemeente, maar vader houdt niet van dwang en weet tactisch op te treden. Gerretje kijkt Dieneke aan, dan lachen ze beiden....”natuurlijk gaan we mee, da’s nogal wiesdes.” Als God een pad maakt, kun je er op gaan.

Daar staan ze. Piet Vaase, Verkoren, en boer Horst van ’t Kraaiennest. Die drie. “Zo, zo, Verkoren, dus eindelijk is die lastpost gegaan.” “Ja jongen, hij heeft de kerk een schop gegeven en zichzelf van het Lichaam van Christus losgescheurd,” antwoord Verkoren. Verkoren zucht diep, vanwege de ernst. “ ’k Had het allang zien aankomen. Wat zullen de gevolgen zijn, Verkoren?” “Misschien gaan er nog meer van die dompers met hem mee.” “ ’t Is schoonmaaktijd,” zegt Piet Vaase, “mijn vrouw is al klaar met de meesten op het dorp. Dan nu ook de kerk maar een keer goed uitgeboend. Die lui zijn als roet....zwart en besmettelijk.” Boer Horst draait zich een halve slag om naar Verkoren....Piet Vaase geeft hij geen blik. Dan haalt hij lang aan zijn pijp, alsof hij een rookgordijn zal gaan leggen....en zegt kalm: “Verkoren, reken mij dan ook voortaan maar bij dat roet”....Dan gaat hij heen naar zijn erf. Er is gemeenschap der heiligen op aarde, en straks volmaakt in de Hemel. Zo is er schoonmaak gehouden in de kerk van Zandwijk. Zij blinkt en ze glimt. Zij is een lust voor het oog. En de toren wijst naar boven, en de dominee glimlacht. Het is vandaag een teken van de schoonmaak. Maar of het óók een teken van de lente is?

Hoofdstuk III

Het koren is gegroeid, ondanks de droogte. Het is manshoog geworden. Het zou zijn lange halmen misschien al bijna boven je hoofd uitsteken, als je er doorheen zou lopen. Toch is het nog groen. Het glanst in het klare licht van de zomerzon. En het is lenig. Het buigt en het heft zich op, het golft in de stijve noord-ooster, die droog

als kurk en prikkelend door het stof van over de verre zandgronden komt aanstuiven. Midden in het korenveld staat het gereedschaphuisje van de boer. Het hoort er allemaal zo bij. Het is niet kunstig, het is niet mooi, het heeft generlei pretentie dan zijn bergruimte, en toch staat het daar, alsof het er gegroeid is, tegelijk met de halmen, die het omringen en het voor het grootste gedeelte aan het oog hebben onttrokken. Ja, het koren groeit! Het brood schiet hier uit de aarde, wier mildheid nooit ten einde schijnt te raken. Omdat God goed is.

Links op de hoek van de korenakker van Dorus Streuvels, maakt een oude Hessenweg een scherpe bocht. Geweldige diepe en eeuwenoude karresporen wijzen nog steeds op de Veluwe de richting aan van oude Hessenwegen. Piet Verkoren, de zoon van de ouderling, is onderwijzer aan de christelijke school van Zandwijk. Daar moet men niet zo gering over denken. Piet Verkoren is bovendien een zeer wijs jongmens, die meer weet dan al de mensjes van heel Zandwijk, de bovenmeester ingesloten. Alléén de dominee, de dokter en de notaris zijn uitgezonderd. Welnu, vriend Verkoren dan, heeft eens op de jongelingsvereniging verteld, zo maar, met de duimen in zijn vestzakjes, dat die oude Hessenwegen eeuwen terug dienden voor het handelsverkeer, dat de kooplieden uit Hessen in Duitsland onderhielden met de steden van Holland. Juist waren de vrienden bezig van hun bewondering voor 's meesters wetenschap blijk te geven, toen Gerrit Streuvels het woord vroeg. Gerrit is toen ook gaan staan, net als Piet Verkoren. "Voorzitter", zei hij toen correct, "ik ben het met vriend Verkoren helemaal niet eens. Laatst is bij ons zo'n geleerde Pief geweest, een ander dan hij, om foto's te nemen van de Hessenweg, die bij ons de bocht om gaat richting de heide. Die heeft mij toen gezegd, dat wat vriend Verkoren daar zegt, slechts volksverhalen zijn. De Hessenwegen, zei die Pief, lopen meestal in een heel andere richting dan dat ze als verbinding tussen Duitsland en Holland zullen moeten gaan. Soms gaan ze oost-west, dan weer noord-oost, zuid-west, of noordwest, zuidoost, en zo weten wij d'r eigenlijk maar weinig van. Het was die professor opgevallen, dat wanneer je die Hessenwegen volgde, deze vaak dicht langs oude grafheuvels en urnenvelden gingen en daarom dacht hij, dat die oude wegen naar plaatsen voerden die inde oude tijd voor de in dit land wonende volken bijzondere betekenis hadden. Als die man het nu niet weet, zal vriend Verkoren het toch ook niet uit zijn vestzakje kunnen halen, lijkt mij."

Vriend Verkoren keek toen met verachting neer op vriend Streuvels en hield zijn volksgelovig betoog strak vol en ging zelfs voor de professor niet opzij. Daar is toen een hevige ruzie over ontstaan, die wekenlang heeft geduurd. De dominee is een avond gekomen en heeft het geval weer bij weten te leggen. "Ik ben blij", zei hij toen, "dat deze onverkwikkelijke strijd over een oude Hessenweg is gegaan, en niet over de oude Bijbel." Zo is de aandacht van het dorp op de oude Hessenweg gevestigd geworden. Op enkele plaatsen voert de Hessenweg bij Zandweg door donkere dennebossen, waar in de voorzomer de gouden kaarsen bij duizenden in bloei komen; een eindweegs verder, waar de sporen een brede heuvelrug afdalen en de heide bereiken, waardoor zij naar de einder schieten, verschilt de eeuwenheugende heerbaan in niets van een landelijke binnenweg met ruisende berken en bloeiende bermen. Dáár passeert de weg een oude schaapskooi en dáár heeft Piet Verkoren, de meester, Dienneke van Gijs Leune gezien in samenspraak met Jan Derks, de goddeloze...

Hoe is dat mogelijk, heeft hij gedacht. Het was toen half-vijf geweest en Piet Verkoren heeft zich gehaast dit nieuws aan een ieder te vertellen die het wilde horen. En wie in het dorp zou dat niet willen...? Toen de torenklok van Zandwijk zijn zes lichte klanken deed horen over zijn naaste omgeving, wist het hele dorp wat die middag bij de oude schaapskooi geschied was. De waarheid van deze verschrikkelijke tijding werd de andere dag reeds bevestigd, toen die en die én die, Dienneke zelf gezien hadden toen ze naar het "Weidehuis" ging en er in verdween en later óók weer zien terugkeren. En die gehele week ging Dienneke bijna dagelijks

naar het huisje van Jan Derks, soms in gezelschap van haar moeder, een paar keer werd zelfs Gijs Leune er gezien. Het was onbegrijpelijk, hoe dat zo maar kon...en mocht. Want wie ter wereld bemoeit zich nu met zo'n goddeloos monster van goddeloosheid en vuiligheid als die Jan Derks? De inzet was, dat het de mannen van Zandwijk erg tegen viel van die Leune. Het vervolg was...dat er beslist wat achter steken moest. De eindconclusie was, dat Dienneke zich vergooid moest hebben aan die goddeloze Jan Derks. Nu, wie had dat ooit kunnen denken? Och, och, welk een schande voor de wereld en hoe gelukkig dat 's Heeren kerk er nou net zo mooi van gevrijwaard bleef. Zo is het wel duidelijk geworden, waarom Gijs Leune zo gauw van de kerk wegging. Als je tuchtloos wil leven, dan ontwijk je de kerkelijke tucht. Dat is nu die zware Gijs Leune. Als een tuchtloze heeft zich zijn dochter versmeten aan dat duivelse mens. De Heere laat Zijn kerk zó maar niet trappen. Let er op! Voor het huis van de dokter, op het hoekje van het kerkplein, groepten ze samen. "Zie je nou", blafte Piet Vaasse, "heb ik gelijk gehad, is het roet of niet?" Zo wordt er veel gepraat op het dorp. En het koren groeit, ondanks de droogte. Het groeit manshoog, naar de rijpheid toe. Ondanks geroddel en goddeloosheid. Gelukkig groeit het, omdat God goed is. Anders verdorde het terstond!

Dienneke vreest den Heere. Dat zeiden de mensen van Zandwijk vroeger ook wel van haar. Maar in Zandwijk vreesde iedereen den Heere, behoudens een uitglippertje naar de zonde, zoals de dominee het noemde. Na zo'n ontsporing werd de broeder of zuster weer met vereende krachten op de baan gezet. Eendracht maak macht. Gijs Leune kon daar niet met mee. Maar Gijs Leune wilde een heilige zijn en die heeft God niet op aarde. Dat is voor de hemel weggelegd. Gelukkig maar, dat het niet voor de aarde is. Soms is er een ontsporing met veel materiële schade, dan kostte het wat meer moeite. De dominee preekte onder zulke, voor de gemeente des Heeren zo hoogst-ernstige omstandigheden, dikwijls over David en zijn zond met Batsheba. Nu, dán trok hij van leer. Evenals de zondag ná Pasen, als hij die ongelovige Thomas ervan langs gaf. O,o, die David! De echte Nathan moet een tjilpende mus geweest zijn, vergeleken bij die brullende leeuw daar op de kansel van Zandwijk. Eer hij "amen" zei, wees hij met zijn lange arm op de gemeente en een gestrenge blik vergezelde het periodiek wederkende: "Gemeente, wie van ulieden zonder zonden is, werpe de eerste steen...Amen".

De dominee was dan uitgesproken en de gemeente uitgepraat. De wagen staat weer op de baan. Niet, dat zij het er zo grof hebben afgebracht, als die David, dat moest er nog bijkomen, maar die uitglippertjes, zie je. En men kent elkaar op zo'n dorp té goed. Zo is de dominee hun Nathan. Een andere kennen ze niet. Vijf jaren is het nu geleden, dat Dienneke Leune het voor den Heere moest opgeven. Dat was na zo'n preek van de bulderende Nathan van Zandwijk. Toen heeft de stem des Heeren in haar binnenste geklonken. Benauwdheid heeft haar aangegrepen, want de stem des Heeren is met kracht. De stem des Heeren is met heerlijkheid. De stem des Heeren houdt er vlammen vuurs uit. Moet moet dan niet beven?

Toen zijn ook 'de uitglippertjes' zonde voor God geworden. "En gedenk niet der zonde mijner jonkheid, noch mijner overtredingen; gedenk mijner naar de rijkdom van Uw goedertierenheid,...om Uwer goedheid wil, o Heere," heeft ze gesmeekt. Daar is Dienneke Leune een goddeloze geworden. Een goddeloze voor God. De Nathan van Zandwijk is er ook op af gekomen en de man heeft heel wat meer woorden gebruikt dan Nathan de profeet. Wat heeft hij gezwogen om Dienneke weer in het oude spoor te krijgen. "Ach dominee", heeft Dienneke eenmaal gezegd, "wat praat u toch, ik moet voor God verschijnen, en ik ben nog onbekeerd."

Maar toen is de stroom losgekomen. "Dienneke", heeft de dominee toen gezegd, "je hebt met een God des Verbonds te doen, en in dat Verbond ben je opgenomen, dat staat middels de doop aan je voorhoofd getekend." Hij heeft het in Zijn Woord gezegd: "Die in de Zoon geloofd, die heeft het eeuwige leven." Dat heb je in je belijdenis beleden. God houdt Zijn Woord, houd jij het nu ook. Dienneke, je bent niet

onbekeerd, je bent een kind Gods. Foei meisje, zulke ongeloofstaal, ik schaam me, dat van jou te horen. Geloof God maar op Zijn Woord. Dieneke, je móet Hem geloven, je móógt niet ongelovig zijn. Neem Jezus aan, als jouw Borg, die voor al jouw zonden volkomen heeft betaald. Zeg met onze Heidelberger op de vraag: “Maar wat baat het U nu, dat gij dit alles gelooft?” Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben, en een erfgenaam des eeuwigen levens.

Dieneke, zegt het gelovig! Grijp die berg van je ongeloof met allebei je geloofshanden stevig vast en werp hem ver weg, midden in de zee. “Zeg voor de hemel, de aarde en de duivel, voorál voor de laatste: Ik ben een kind van God, omdat ik een Bondskind ben en door Gods trouw eeuwig zal blijven...”

Maar Dieneke heeft daar niets op gezegd. Wat zou ze zeggen? Toen de dominee is heen gegaan, boos en gramstorig en zondag daarop toornde hij op de kansel tegen dat ziekelijke gedoe, dat altijd in de put zit en met een zwart gezicht, Gods Bondstrouw afwees. Foei, wat een mensen.

“Wij steken het hoofd omhoog en zullen de eerkroon dragen.”

Zie, dat is wat anders dan altijd het hoofd te laten hangen. Met een schitterende oratie en een “Sursum Corda”, ’t hart naar boven, is hij toen geëindigd.

Ja, de dominee van Zandwijk is een rechtzinnig man en daarom dragen ze hem op handen. De handen van lege zielen. De dood is in de pot. Maar dat wisten ze immers niet. Anders hadden ze het zeker geroepen!

Dieneke Leune is een goddeloze geworden. Dat is, om te beginnen ‘haar zgn. geloof’. De goddelooste van Zandwijk. Dat is het geloof naar de diepte, het geloof van de wortelakker. Dat heeft ze vroeger al eens meer gezegd. Maar nooit zo als nú. Ze heeft de Stem des Heeren gehoord. Als God het zegt, wordt het wat anders. Net als duizenden jaren terug een stem is gehoord door een mens, verborgen in de schoonste van alle plaatsen der aarde: “Waar zijt gij?” “Ik ben naakt”....heeft toen diep rampzalig dat menskind geantwoord. Duizenden hebben hem dat na gezegd. Vijf jaren geleden heeft Dieneke Leune het mogen doen. God is recht en God is en God is goed...maar Dieneke werd een goddeloze. “Waar zijt gij, Dieneke Leune...?” “Heere, ik ben een goddeloze. Ik heb de eeuwige dood verdiend.”

“Dat is waar, Dieneke Leune, maar zo waarachtig als Ik leef, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen, maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere en leve.” “Heere, bekeer mij dan, zo zal ik bekeerd wezen”, zo heeft ze gebeden. Daar heeft God haar in een nieuw spoor gezet. En nu roept ze: “Ontdek mijn ogen, opdat ik aanschouwe de wonderen Uwer Wet.”

Nu is ze bedroefd naar God geworden. En de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid. Nu haat ze daarom de zonden en vliedt ze ervan weg. Óók van de zgn. uitglippertjes. “Want de droefheid der wereld baart de dood.” “En ’t spoor des Heeren leidt af van de zonden.” Dáár begint het mee. De vruchten van geloof en bekering zijn te zien in het leven van Dieneke Leune. Het koren, op de korenakker van Gods levende Kerk. Het glanst in de stijve noord-ooster van Gods ontdekkende Geest. Ja, zo groeit het koren. Naar de rijpheid toe. In beginsel..., want het is nog groen. Tot de volmaking van de oogst.

De dag is gevorderd. Op de akker van boer Streuvels wiedt Jan Derks het onkruid tussen de rijen. De zon brandt. Ze heeft Jan Derks bruin geblakerd. Ja, ’t is gloeiend heet op de akker. Maar hij klaagt niet. Het zweet parelt hem op zijn vierkante kop. Stoere kerel. Hij werkt onverstoorbaar, regelmatig door. Jan Derks is een reus als het op werken aan komt. Hij trekt de pet vaster op de kop, die hij schudt als een leeuw zijn manen. De handen met de gekorven klauwtjes, waarin zich het zand van de akkers heeft vastgezet. Onkruid, onkruid, onkruid, anders bestaat er op dit ogenblik niet voor hem op deze wereld. Als hij zó werkt, dan denkt hij aan het werken van zijn vader. Wat scheelt hem de wereld en de mensen? Wat scheelt hem God? Er ligt wrok tegen God en óók tegen zichzelf. Jan Derks wrokt

ook tegen zichzelf. Ziet niemand dat dan? Begrijpen de mensen dat dan niet? Wat niet? Dat Jan Derks gromt tegen een overmacht, die hij niet kan overwinnen. Het hele dorp heeft diep meelij gehad met de kleine Jan Derks. Dáárna hebben ze hem eigenwijs en stiekum geheten. Met name de laatste jaren verklaren ze hem voor gek. Een duivelse gek. Een goddeloze. Daar moeit zich geen mens mee, ook geen dominee. De pastoor zou het wél doen, maar die is op Zandwijk niet. Dat is een zegen. Zandwijk is blank Calvinistisch. Daarom kunnen zij (Soli Deo Gloria!) de koppen fier omhoog houden. “Ziet u het Heere?” Uw Zandwijkers...??” Wij danken U, dat wij en onze kinderen niet zo zijn als die Jan Derks?” Wil ons verlossen van die boze.” Wij danken U, dat Gij ons van die andere boze al verlost hebt.” Maar verlos ons nu nog van Jan Derks, want hij ontheiligt ons dorp.”

De dominee, de rechtzinnige man, heeft op het hart van Jan Derks getikt. Toen gebonsd en daarna heeft hij (in hope) nog een keer gegeteld. Toen heeft die bruijt zijn eerwaarde de deur uitgesmeten. De volgende dag is Jan Derks uit het Zandwijkse boek des levens geschrapt. Hij behoorde immers de duivel. Op die dag is het laatste kiertje van Jan Derks geweten toegeschroeid. De dominee kan dat weten. En voor dezulken kan zelfs een dominee niets meer doen.

Jan Derks wrokt tegen God. Maar ook tegen zichzelf. Hij verhardt zich en wordt met de jaren harder. Maar geheel dicht is zijn geweten nog niet. Gód heeft een kleine kier open gehouden, om bij Jan Derks te kunnen tikken. Dat heeft God zelf gedaan. En daarom wrokt Jan Derks tegen God. Omdat Die hem zijn gang niet liet gaan. En daarom wrokt hij ook tegen zichzelf. Omdat hij God de baas niet kan. Jan Derks is niet gek. De dwaas zegt in zijn hart: “Daar is geen God”, maar dat zegt Jan Derks niet. Hij blakert van vijandschap. Daarom strijdt hij. O, dat God toch een man ware. Dan zou Jan Derks...zijn vuisten ballen zich samen. Hij strijdt alleen. Ook op de akker, als de zon brandt.

Het dwaze der wereld heeft God uitverkoren. Dat heeft Gijs Leune ervan gezegd. Je kunt nooit weten. Gijs Leune was zelf een dwaas geworden. En een goddeloze. Die was er achter gebracht. Enkelen in Zandwijk stemden mede in. Die waren er óók achter gebracht. Daarom konden zij het beter weten dan al die rechthoofdige Zandwijkers. De Heere, Heere roepers. En tegelijk zie, zie, Hij ontvangt de zondaars en eet met hen. Erger nog, zie Hij gaat ook nog tot Jan Derks in? Wat een wonder dat Hij een vraat en een wijnzuiper is. De vingers wijzen Hem aan...Gij?...Gij zijt een zoon van de duivel, Beëlzebul. Dan gaan de kinderen Abrahams huns weegs. Ze laten Christus hun principiële hielen zien. Uit christelijk principe. “Toon mij uw geloof uit uw werken.” Christen zijn, is Christus voetstappen drukken. Dat betekent Hem overal volgen. En duizenden doen dat. De gehele gemeente van Zandwijk doet dat. Dát spreekt vanzelf. Zij volgden Hem rond het meer van Genesareth. Het is daar goed wandelen. Zij volgden Hem tot boven op Tabor. Daar is het goed tabernakelen, ver van de zonde af. Zij zitten met Hem op de heuvel om cm van Zijn bróód te eten. Zijn brood is goed, zo volgen ze Hem om de broden. Zij volgden ongevraagd en tabernakelen op eigen houtje en eten brutaalweg van Zijn brood....en laten Hem dán in de steek. Toch menen ze Hem nog steeds te volgen. Maar vanavond is er een gezellig avondje. Dan moeten ze thuis zijn. En morgen moeten ze hun doden begraven. Volgende week kunnen ze de hele week niet, dan is er bruiloft ver van de plek waar Jezus is. Ja, het leven vraagt. En dan 't gezin. Wil de Heere daar geen rekening mee houden? Maar ze blijven Hem trouw. Ook als ze biljarten, en een kaartje leggen. Heus, zij doen het ter ere Gods, en met dankzegging. Dan is het immers goed? Daar kan de Heere gerust op zijn. Tot ziens,...Heere. Voorlopig moeten we naar huis.

Wat volgen???

Maak eerst de storm op het meer maar mee. Leer roepen: "Heere, wij vergaan!" Neem de zondaar mee op de berg en leer Jezus alléén overhouden. Van de berg af, Hem na. Zit op de berg en leer het brood, brood laten, en eet van de spijs, die niet vergaat. Eet als een hongerige naar de Gerechtigheid en wordt verzadigd van Hem. Neem het kruis op dat Hij u gaf en leer het Hem vrolijk nadragen. Draag het Hem dagelijks na. Al gaande en wenende. O, welk een genade. Ga dán mee in. In de huizen van de Farizeeërs en zie hoe de hoeren gezaligd worden. Loop dán achter Hem aan langs de wegen...zie de gelddieven uit de bomen glijden....hoor de blinden roepen om klaar licht en zie ze eens klaar kijken....en laat die kreupele springen en God groot maken en jubel mee om zóveel van Gods goedheid....juich bij de donder van de zwijnenpoten als de duivelen uit een mens gejaagd worden....let op die dove, spréék nu, want hij hoort.

Daarom is Dienneke Leune van haar fiets gestapt en dáárom heeft ze het kunnen wagen, die leeuw van een mens aan te spreken. "Jan Derks", heeft ze gezegd, "jij bent een leeuw, maar God mocht u eens een lam maken." Kerel, als je voor God leert bukken en Hij de akker van je hart ging wieden, en het onkruid er eens uit trok." Hij wiede het er dagelijks bij mij uit." Er zit bij een mens zoveel slechts in." Maar wat bij kon, dat kan bij jou ook, Jan." Het kan Jan Derks, echt waar." Om het eeuwige welbehagen. Buig toch eens je harde nek." Ik zal de boel eens wat bij je schoonmaken, je deur staat altijd open, dus ik kan er wel in. Maar die rommel moet eens schoon gemaakt worden. Dag Jan, en mijn vader heeft gezegd, dat de deur bij ons net zo wijd voor jou open staat als de deur van Gods genade voor oprechte zondaren."

Toen heeft ze zich omgedraaid en is opgestapt. De leeuw heeft geen woord gezegd. De handen hangen hem slap langs het lijf. God heeft hem aangeroerd. Jan Derks, is daarvan beduusd. Verstard kijkt hij haar na, langs de Hessenweg. De Heere is langs deze weg gekomen. Hij is vlak langs de akker gegaan. Daarná volgde Piet Verkoren.

Dáárom is Dienneke Leune in het Weidehuis aan de schoonmaak gegaan. Een hele week. Het roet is van de zolder en de tegels geschrobd. De gordijnen hangen te blinken voor de ruitjes. In het rekje op de vensterbank staan de geraniums weer knalrood te bloeien. Als in vorige tijd toen het klaar was heeft ze de oude Bijbel opengeslagen. Met een briefje erop: "Jan, laat hem open liggen, dat hoort zo!" Toen Jan Derks dat láátste zag, heeft hij stil bij die Bijbel gestaan. Héél lang. Hij heeft de harde nek een tikje gebogen. God heeft Zijn op Jan Derks gelegd. God...Die de goddelozen rechtvaardigt om niet.

Hoofdstuk IV

Zandwijk oogst! Overal slingert de bloeiende winde haar fijne ranken door de lage meidoornhagen van Zandwijk. De hoge midzomerhemel is diepblauw, maar boven de einder rondom torenen reeds de donderkoppen met zwavelgele randen. De lucht is vol geuren, het meest van hooi en de laatste lindebloesems. De pittige geur van het pas gewonnen hooi, zweeft er rond, langs de wegganten ligt nog een dunne laag van afgewaaide en van de wagens geschudde plukken. Zandwijk oogst. Voortdurend rijden ze af en aan, de wagens waarvoor de sterke paarden stappen. Ze ratelen in draf door het dorp en de vrouwen en het jonge volk fietst achter de wagens aan. In groepjes van drie, vijf, soms meer volgen ze de lage wagens naar buiten, draaien een akkerpad op en verdwijnen naar de velden. Volle wagens keren langzaam weer terug, enkel de boom en de touwen over de vracht. De boer zit voorop, gebogen

onder de overhangende overvloed van de kostelijke vracht, de neus rakend aan de glanzende achterschoften der paarden. En achter de wagens komen weer mee terug de vrouwen en het jonge volk, de gaffels op de schouders, want bij de hoeven worden de wagens meteen gelost. Een half uur, of zolang er nodig is om koffie te drinken, blijft de wagon staan op het erf, maar dan trekt men opnieuw uit en zo gaat dat verder, de gehele dag laden en lossen de wagens vol, de koppen bruin verbrand. Zandwijk oogst.

Het koren is gegroeid. Het brood is uit de aarde geschoten. Gods gift is mild. Zijn mildheid schijnt niet ten einde te geraken. De crisis woedt, de armoede en het gebrek maken hun slachtoffers aan alle zijden...maar het koren is gerijpt. Een wereld kraakt in haar voegen...maar de halmen zijn in schone oprechtheid uit de grond geschoten. Gehoorzaam aan Gods bevel. Het lied van de zeis is gehoord en de halmen knapten over de sneden. Nu staan daar de schoven...!! Midden in het korenveld, steeds op de oude plaats, staat nog het gereedschapshuisje van de boer. Het hoort erbij. Zonder mooi te zijn of kunstig staat het daar enkel om zijn bergruimte voor het gereedschap. Het staat daar nog als vergroeid met de schoven. Straks blijft het alleen achter op het afgemaaide veld...met het onkruid. Het onkruid. Dat ongelukkige onkruid, dat sterven moet bij zo felle brand van de zon, nu de schuttende halmen weggemaaid zijn. Als het huisje spreken kon, zou het heel wat te vertellen hebben over de mildadigheid Gods en Zijn zorg voor het gerijpte koren. Maar 't spreekt niet. 't Is maar een berghuisje. Gods gift wordt van de akker weggedragen in de schuren. Als Zandwijk oogst.

Even buiten de kom van het dorp, duikt uit een weelde van groen een torenspitsje op en oude grijze gevels schemeren tussen indrukwekkende stammen. Daar ligt, omruist door eeuwenheugend geboomte, de kleine kloosterkerk, waarin de heugenis nog voortleeft aan de middeleeuwen, aan stille kloostertuinen en kerklitanieën. Achter de kandelabers van indrukwekkende hoge linden, met de verweerde stenen en de kleine in lood gevatte ruiten, is het waardig monument der gedachtenis, toen monniken en nonnen er de scepter van de roomse tirannie zwaaiden. De historie van het dorp, is de historie van dit kerkje. Het jaartal 1172 staat gegrift in de verweerde steen boven de naam van de bisschop van Munster, die het in dat jaar gewijd heeft aan zijn bestemming. In de wijde omtrek is geen tweede gebouwtje te vinden van zulk een landelijke schoonheid, eenvoud en stilte als dit primitieve, kleine juweel, dat hier tussen de oude bomen op een verlaten begraafplaats ligt. Bakstenen kruisgewelven vormen het lage dak en tegen de zijmuren staan de grafzerken opgesteld, overladen met wapenkwartieren, welke de graad van adeldom aangeven. Men leest er oude klinkende namen. De Bentheimer steenblokken der muren zijn in onregelmatig verband op elkaar gemetseld; de noordgevel is geheel blind op de kleine ingang na: een ronde eikenhouten deur, waarboven een gebeeldhouwde steen is te zien, met de wapens van oude adellijke geslachten. De zware steunberen, welke de wanden van het kerkje rondom stutten, dragen de ribben van het stenen kruisgewelf. Een smalle zijweg voert erheen en wie er niet goed acht op geeft, passeert Zandwijk zonder dit merkwaardigs gezien te hebben. Het kerkje. Als het kerkje kon spreken zou het héél wat te vertellen hebben over de liefde Gods en Zijn zorg voor het gerijpte koren. Koren uit die oude tijden. 't Zou zeker verhalen van de tijd dat de strakke oerplek van roomse leugen doorbroken werd door de spade van de nije leer der Reformatie. Toen is er koren gerijpt! Gerijpt en gemaaid....gemaaid en geoogst. Als het kerkje spreken kon, dan zou het hier even zwijgen. Het zou sidderen als het daaraan denken kon. Geóógst...??

Toen in die tijd Gods wagens tussen de gebundelde schoven reden, gierde de storm van vervolging over de velden. Bliksemflitsen van roomse ban en Inquisitie staken de brand in de vracht. Vuurlaaiende reden de wagens de poorten de hemels binnen, de wielen rood van het bloed. In de spiegeling van zijn ruitjes heeft het kerkje de wagens van Gods akkerwerk omhoog zien rijden. Omhoog uit zwarte rook van

roomse verbolgenheid. De echo van vlammengeknetter ketste tegen de oude muren... Engelen Gods waren rondom de wagens. Hóór eens....het koor zingt! Het zingt in de vlammen zijn Psalmen. Rijp koren zingt een rijpe zang voor de hemel.

Daar staat nog het kerkje. Zo het spreken kon?

Maar het kan niet spreken! 't Is slechts een gereedschaphuisje. Zonder pretentie, zonder iets meer te willen zijn dan het berghuisje Gods, midden in de witte velden van Zijn oogstland. Waarom staat dat berghuisje er dan nog? De oogst is toch al zó lang geleden binnen gehaald? Nog nodig? Dat oude kerkje? Ja, want de nalezing moet nog komen! De grote Landman heeft het nog nodig. Dáárom bleef het staan op deze afgemaaide kerkakker. En ze komt. Ze is nog beter dan de wijnoogst.

Korenhalmen kunnen niet alleen groeien. Ze groeien in gemeenschap op de akker. Dat is nodig. In de storm geven ze elkaar houvast, voor de zonnebrand schaduw op de voet en als de zuidenwind de aren streelt, doen de hun akkers evenals de dalen van ouds; zij juichen, ook zingen zij. Daarom is Gijs Leune óók niet alleen gebleven. De zuidenwind van Gods Geest is langs de halmen in Zandwijk gevaren en is levend geworden het oude lied:

*"Ik ben een vriend, ik ben een metgezel
Van allen, die U Naam ootmoedig vrezen,
En leven naar Uw Goddelijk bevel."*

Elke zondag is de deel van de boerderij van Gijs Leune tweemaal geheel gevuld. De oude klanken worden er weer gehoord en de dagen van ouds schijnen weer herleefd. De geschriften der vaderen worden weer gezamenlijk gelezen. Zij zijn het gereedschap uit het berghuisje Gods. Dienstig voor het koren. In de week komen ze één avond samen in het huis van boer Horst. Dat zijn weer goede, oude dagen. De tachtigjarige oude Grietje is ook gekomen. In een wagentje hebben ze haar gebracht. Grietje heeft een lichaamsgebrek en zoals dat op dorpen de gewoonte dikwijls is, zo was dat ook in Zandwijk. De mensen noemden haar 'Grietje met de bult'. Dat is de dwaasheid der wereld! Maar wat de mensen in hun dwaasheid zeggen en doen, wil God nog weleens tot verheerlijking van Zijn Naam gebruiken. En zo is het gekomen, dat zelfs de bespote bult van Grietje reeds in haar jonge jaren bevestigd heeft dat schone Woord van God bij monde van de apostel Paulus: *"En wij weten, dat dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn, Rom. 8:28."*

In Zandwijk kwalificeert men wel weer naar het uiterlijk! Maar de Heere ziet het hart aan en aan de vruchten zult ge de boom kennen. Als Grietje haar weg mocht vertellen, o dan bleef die bespote bult er niet buiten. Waarom niet? Omdat deze 'tot alle dingen' behoorde. Als jong meisje heeft de Heere haar hart voor Zich gewonnen; "maar dat ging zomaar niet hoor", zie Grietje dan. "Denken jullie dat ik het er altijd mee eens was, dat geen jongen naar mij omkeek? Dat kan je misschien wel begrijpen." Totdat den Heere er een eind aan maakte. Ik ging langs de grote weg op Ulfhaven aan, en net bij de bocht voor de oude Hessenweg erop uit komt, zie ik me daar een grote sliert jongens en meisjes aankomen, die uit spot beginnen te zingen dat het een lieve lust was, gelijk als destijds Elisa ook bespot werd :

*"'t Is de bult d'r eigen schuld,
Dat ze die bult moet dragen.....enz."*

Dat waren mij bittere en gemene steken. Ik ging van verdriet en ergernis tegen een boom leunen. Maar daar heeft den Heere het mij zo lief en eens gemaakt met dat versje, dat ik uit liefde tot Hem daarover wel een briefje op de boom had willen plakken. O Heere, wat heeft de zonde toch van mij gemaakt! Ik zag een misvormd

wezen door eigen schuld. Zo diep van God afgefallen, vrucht van eigen diepe val. Toen ben ik daar mijn verdriet kwijtgeraakt en heb ik als nooit te voren, mijn hart in de gaten gekregen, als die vuile put van al mijn boze wanbedrijven.”

En als Grietje dan vertelde, hoe ze in ondertrouw was gekomen met haar Koning, dan was het ademloos stil in de kamer. “Ik heb geen man getrouwd om dat gebrek,” zei Grietje, “maar mijn Koning heeft me er even goed om willen hebben.” “En nou ben je kort bij die hemelse bruiloft, Grietje,” zei Gijs Leune dan. “Tachtig jaar, da’s nog maar een klein poosje.” Dan knikte Grietje met haar oude hoofd en in haar ogen blonk van :

*“Maar ’t blij vooruitzicht dat mij streelt,
Ik zal ontwaakt Uw lof ontvouwen,
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Goddelijk beeld.”*

Dorus Streuvels heeft het die avond zo warm gekregen van binnen dat hij er van aan het praten is gegaan. Dat gebeurde Streuvels niet veel. Maar eer hij het zelf wist, was hij aan het vertellen hoe de Heere hem te sterk was geworden en hem ontdekt had, wie hij voor God was, maar ook wie den Heere voor hem was. “Ik kan ’t zo weinig geloven,” zei Streuvels, “maar Grietje ik heb naar u geluisterd en uw vlammen hebben mijn kooltjes aan het gloeien gemaakt.”

“Kom Dorus, geef jij dan maar eens een versje op,” zei Gijs Leune. “Ja,ja,” zie Dorus, “Gijs Leune, jij denkt: ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is.”

“Natuurlijk jong,” zei Gijs, “kom maar voor de dag, je spraak maakt je immers openbaar.”

Dorus Streuvels hield het maar bij het bekende versje, dat hij tweemaal geleerd had. Eens op de school en later nog van de Heere, maar dat laatste was een bijzonderheid als hij er dat bij durfde te zeggen. Vanavond ging dat, óók met die laatste twee regels:

*“Heere, ai maak mij Uwe wegen,
Door Uw woord en Geest bekend.
Leer mij hoe die zijn gelegen
En waarheen G’ uw treden wendt,
Leid mij in Uw waarheid, leer
Want Gij zijt mijn heil, o Heere,
‘k Blijf U al den dag verwachten.”*

Zo groeit het koren niet alléén.

Zo steunt de ene halm de andere en zijn ze elkander tot hand en voet. Zij groeien op in elkanders gemeenschap. Tot ze rijp zijn voor de oogst.

Jan Derks komt van de akker. Hij loopt vanavond een andere weg dan hij gewoon is te gaan. Hij gaat langs het pad om de kerk heen naar de noordzij. Daar is het hek van het kerkhof, dat altijd open staat. Jan Derks is hier maar eens in zijn leven geweest. Dat was de dag, dat zijn vader hier begraven is. Zijn moeder heeft hij niet mee weggebracht. Bij het houten paaltje, waarop hij het nummer leest, dicht bij een oude struik, staat hij stil. Wat spichtig gras, een verdwaalde korenbloem, is het schamele kleed dat de doden dekt. Jan Derks ziet het niet. Aan de kant van het pad, op de dorre grasberm, zet hij zich neer. Het hoofd steunt in zijn grove handen. Zo zit Jan Derks daar, lang en stil. Herinneringen komen af en aan en de ogen van zijn moeder schijnen hem uit dat graf tegen te glanzen. Een kreun ontsnapt de sterke borst. ’t Is of in die stilte hier moeder bij hem staat. ‘Jan,’ zegt ze, ‘vraagt den Heere of Hij uw hart wil breken.’

Plotseling scheurt met luid gekrijt een grote bruine vogel over hem heen. Zijn kromme snavel en de lange poten zijn nog juist te onderscheiden. Jan Derks schrikt er door op uit zijn gepeins en ziet zoekend rond, maar even onverwacht als de vogel kwam is hij alweer verdwenen. Tot hij opeens weer met een wijde boog langs hem vliegt. Scheldt hij Jan Derks uit, of is dat harde geluid zijn manier van zeggen, dat hij blij is, dat de oogst goed is?

‘Ik zal hier wat meer komen hoor moeder, ...en van dat bidden, ...nou moeder, dat zal ik doen.’

Langzaam rijst hij op, zet de pet weer op z’n hoofd en wandelt het hek weer uit, waardoor de vrouw van de doodgraver hem met beduusdheid ziet verdwijnen. Morgen zal heel Zandwijk het weten, dat die vreselijke Jan Derks het graf van zijn heeft gezien. ’t Is de moeite waard het te vertellen. Want Jan Derks liep die avond een andere weg dan hij altijd gewoon was te gaan.

Rond de hoeve van Gijs Leune daalt de avond. De kamer ligt in de schemering. De koffie pruttelt op het lichtje. Moeder Leune roert de pap. De breinaalden van Gerritje en Dieneke tikken. Leune trekt hoorbaar aan zijn pijpje. Buiten is geen gerucht! Alleen Jan Derks gaat voorbij. Hij loopt langzaam en moeilijk, alsof hij juist bij de dam van de Leunes niet meer weet waar hij heen wil.

‘Die weet ook van geen ophouden,’ zegt Gerritje.

‘Dorus Streuvels heeft een beste knecht aan hem,’ zegt Leune.

Dieneke antwoordt niet, het is alsof haar iets te binnen schiet. Dan staat ze ineens haastig op. ‘Jan, zoek je iets, of ben je niet goed...?’

Jan Derks houdt met beide handen het witgekalkte hekje vast dat het erf van de landweg scheidt.

‘Dieneke,’ zegt hij dan, ‘ik dank je voor dat je zo goed voor mij bent geweest. Nee, ‘k heb eigenlijk niks, ik ben wat laat...’

Dan buigt hij zich, als vertelde hij haar alléén zijn geheim.

‘Dieneke, ik ben bij m’n moeders graf geweest en nu wil ik je eens vragen, dat als er binnenkort bij je vader weer eens gezelschap is, zou ik dan ook eens mogen komen luisteren?’

‘Een ieder is welkom, en jij zeker, Jan.’

Dat geloof ik Dieneke, maar ik wil je vragen of ik dan zo binnen kan komen, zodat niemand er erg in heeft?’

‘Goed Jan, daar zal ik voor zorgen. Ze beginnen om acht uur, kom dan een kwartier later zodat niemand er erg in heeft. Ik let er dan wel op wanneer jij de dam opkomt.’

‘Dan hoop ik te komen, Dieneke. Nou de rust, hoor. Dank voor alles.’

Dieneke Leune gaat rechtdoor naar het achterhuis. Ze is verheugd tot opspringens toe. Zij heeft Jan Derks allang opgegeven. Een hopeloos geval. ’t Is ook alweer zolang geleden, dat ze de oude Bijbel in het weidehuis heeft open geslagen. Maar Jan Derks bleef dezelfde, en van vernedering voor God viel niets te bespeuren. Maar nu dit. Snijdt Gods ploegschaar door het hart van Jan Derks? Slaan de kluiten fijn door de pinnen van Gods eg? De Geest Gods werkt onwederstandelijk. Dat zeggen er velen. Eerlijk gezegd belijden dat alle Zandwijkers, die naar de kerk gaan. Maar niemand gelooft het...., dan die het ondervindt. Velen denken, dat zij die Geest tegen kunnen werken....en ze hebben het mis. Anderen (en ze noemen de beste van Zandwijk) doen hun best die Geest wat te helpen....tot ze bij de brokken staan. Alleen zij, die gewillig tot een puinhoop willen worden....die geloven het. En wie wil dat onder de mensenkinderen? Wie gelooft het vanavond, wie gelooft het nú, dat het niet is desgenen die loopt, noch desgenen die wil, maar des ontfermenden Gods? Niet wie geloofde dat tien jaar geleden of verleden week, maar wie in geheel Zandwijk gelooft het nú? Dieneke Leune.

Dat is genade....Dieneke Leune gelooft, dat Jan Derks Gods Geest niet kan tegenwerken en dat zij Hem niet helpen kan. Wat maakt het tenslotte uit of Jan Derks zo hard als een steen is? Dieneke Leune gelooft, dat God machtig is om uit

stenen Abrahams' kinderen te verwekken. Zij gelooft....en daarom bidt zij: "Heere ploeg, Heere eg in zijn hart, Heere doe dat wonder bij Jan Derks!"

Onkruid groeit wel zonder koren, maar koren zonder onkruid is nog nimmer gezien. Hoe dichter de halmen op de akker staan en hoe zwaarder de aren getuigen van Gods milde en goede hand, des te minder heeft het onkruid de kans. Dat blijkt ook vanavond op het gezelschap van boer Horst. Zolang Grietje, Gijs Leune, Streuvels en Kees Doeke er nog niet zijn, heeft Bart Kreis van de 'Heihoek' het hoogste woord. De roem van Bart Kreis is, dat hij al de goede dominees in de lande kent en bovendien een hand gegeven heeft. Bart Kreis doet zaken feitelijk in alles wat een gewoon mensenkind in dit leven behoeft. Inclusief boeken, die van de aloude zuivere waarheid getuigen. Bart Kreis heeft bovendien een welversneden tong en loopt over van even welgemeende hartelijkheid. Zo komt Bart krachtens zijn beroep in alle plaatsen van Neerlands vette streken, de dorre plaatsen der wildernis leveren hem geen winst op. De goede dominees komen dáár trouwens ook niet. Van dominees vertellen is zijn kracht. Hij vertelde hoe hij een mager schriel domineetje gekend had, dat zó mirakels best kon preken, dat 't man er bijna scheef van de kerk uitliep. Bart Kreis meende dat zelf gezien te hebben. Juist wilde hij vervolgen met zijn tweede domineeshistorie, toen hem die kans ontnomen werd Bram van ouwe Ale, die reeds lang zat te popelen, het wonder, dat hij van zijn vader reeds zo dikwijls had horen vertellen, als zoveel belangrijker hier op te dissen. Hij vertelde met breed armgezwaai hoe zijn vader het had meegemaakt dat er op het dorp, waar hij toen woonde, een kerel met een hoge hoed op en een witte das voor gekomen was, om te preken. Midden in de zomer liep die vent nog met zwarte leren handschoenen in zijn hand, en zo ging hij huis aan huis op bezoek. En praten dat hij kon. Zondags en eenmaal per week preekte hij dan in de zaal, en die zat stamvol. O,o, wat kon die vent preken. En goeie praat hoor. Dinsdags ging hij altijd terug naar zijn vrouw en kinderen, een koffer vol worst en spek kreeg hij dan mee. Donderdags kwam hij weer terug. Maar wat denk je, op een goeie dag zegt hij tegen m'n vader, nu moeten jullie hier mij maar beroepen, want mijn vrouw en kinderen willen nu ook wel overkomen. Maar vader had 'm in de gaten gekregen, en zei hem dat er al genoeg holle tonnen op de preekstoel stonden, en dat hij dus maar gauw vetrekken moest. Dat heeft hij ook gedaan, maar erg genoeg, op de nieuwe zondagse schoenen van mijn vader. Later kam het uit, dat het een boerenarbeider was uit Zuid-Holland, die te lui was om te werken.

Het onkruid groeit welig vanavond. Nu is er tussen onkruid ook veel verschil. Distels en dat lastige 'Jan kleef-an', dat zich overal tussen en aan vast hecht, zijn wel het lastigste en het pijnlijkste waarbij het nog een grote ruimte voor zich opeist. Maar er is ook van dat mooie 'klaprozen- en korenbloemenonkruid'. Het kan de korenvelden zo mooi sieren. Eefje Tasman vindt de praatjes van die 'twee distels' zo vreselijk, dat ze aan het praten gaat over alles, wat ze in haar veelbewogen leven ondervonden heeft. Gijs Leune en de anderen zijn inmiddels ook gekomen. Maar Eefje spreekt zeer hebbelijke taal, en daarom hoewel het acht uur is, laten ze Eefje nog maar wat babbelen. Voorzichtigheid is geboden, want het kon immers een korenhalm zijn...

Maar als Eefje spraakzamer wordt, naarmate zij merkt, dat de korenhalmen luisteren naar wat de klapproos vertelt, en de ene uitredding uit haar moeilijke leven vertelt na de andere en 'afgehandeld' wordt, breekt Gijs Leune haar af en zegt: 'Beste Eefje, ik hoop dat je nu zachtjes aan uitverteld bent, wat ik je zeggen wil is, wil je er aan denken dat klapprozen ook onkruid zijn? Zo'n klapproos valt bij de mensen meestentijds nog meer in de smaak dan een korenhalm. Een klapproos krijgt op Gods tijd ook regen en zon uit Zijn hand en de bijen halen er ook nog wel honig uit. De mooiste tijd is, als de klapproos nog in de knop is. Zie je Eefje, ik vrees er zo voor dat je een klapproos bent. Waarom ik dat geloof, Eefje? Kijk van al die uitredingen, waar je een avond mee vullen kan, kan Gods volk wel een

karrenvracht vol op tafel rijden, maar dat is Jezus niet. Hij alleen is het kenmerk van het echte koren, Eefje.'

Nu was het koren weer baas geworden over het onkruid, en nadat er gelezen, gebeden en gezongen was, ging Kees Doeke zijn weg van de Heere vertellen. Gijs Leune en Grietje vergaten dat korenhalmen elkander tot steun zijn en niet alleen kunnen groeien. Daarom mocht Kees Doeke gaan zuchten tot den Heere of Hij wat te spreken wou geven, opdat de distel en de klapprozen vanavond niet de overhand zouden krijgen. Met die Kees Doeke is het een heel geval geweest. Kees was de vroegere waard van 'Het dorstige hert', een kroeg, tien minuten buiten de kom van het dorp. Hij bekommerde zich in die tijd noch om God, noch om diens geboden. Maar God heeft Zich over Kees Doeke willen ontfermen. Kees had een vrouw en één kind, een dochttertje. Die twee waren zijn alles op aarde. Op een dag, vroeg in het voorjaar, stierf zijn vrouw. Dat was een vreselijke slag in zijn leven. Zijn dochttertje werd nu zijn oogappel, meer dan ooit. Toen het kind vijf jaar was, werd het ernstig ziek. Kees Doeke liep alles af om dat kind te behouden, tot de dokter hem zei, dat et niets meer aan te doen was en hij alle hoop had opgegeven. Als een brullende stier liep Kees Doeke toen door Zandwijk en kondigde ds. Versluys, die toen nog in Zandwijk stond, aan, dat als God zijn kind weg nam, hij weleens aan de dominee, die fijne dominee en zijn vroom gebroed zou laten zien, wat of hij dan doen zou. En God nâm het kind weg. Drie maanden lang heeft Kees Doeke de dominee en de kerkgangers geplaagd. Met deksels en pannen ging hij het kerkvolk halen en brengen en schold en lasterde Gods Naam op de vreselijkste wijze. De mensen ijsden ervan. Maar toen was het Gods tijd.

Het was op een zondag. Snikheet was het in de natuur. Donkere wolken pakten zich boven Zandwijk samen. Onder kerktijd bij de avonddienst, kwam de bui snel opzetten. Helse woede leefde en bruiste in het hart van Kees Doeke. Hij rolde een grote bierton vlak voor de deuren van de kerk. Juist toen deze uitging barstte de bui op zijn hevigst los. Toen....terwijl de bliksemstralen flitsten en Gods stem in al Zijn Majesteit het luchtruim doordreunde, ging Kees Doeke op de ton staan, midden voor het in de open deuren schuilende kerkvolk. De armen naar de hemel geheven, zijn vuisten gebald, daagde hij God uit, hem Kees Doeke, zo Hij er was, door Zijn bliksem te treffen. Huivering doorvoer de schare. Juist kwam de predikant met zijn kerkenraad het gebouw uit....toen gelijktijdig met een krakende donderslag, een bliksemstraal rakelings langs Kees Doeke naast zijn ton in de straatstenen insloeg. De menigte gilte, een paniek ontstond, maar wat ieder ontging zag dominee Versluys met nog enkelen, gebeuren....Kees Doeke lag naast de ton op zijn knietjes en riep: "O God, ik ben er nog." Zo heeft den Heere het goddeloos gebed van Kees Doeke verhoord, anders dan Kees Doeke ooit had kunnen denken. 'O mensen,' zei Kees Doeke, 'God heeft mij langs de helse afgrond nog omhoog willen halen.'

En nu kan Kees het niet meer houden vanavond. Hij prijst de dienst van Zijn Koning aan met zoveel vuur, dat door de ootmoed brandt, dat jong en oud ademloos luistert.

'Kom,' zegt Kees Doeke, 'ik hoef nu het zonlicht van Gods genade niet door een wazige ruit te zien, maar vanavond mag ik het zo helder zien, en zo recht van de hemel.'

De ontroering is tastbaar in de stilte. De stem van Gods eeuwige Welbehagen wordt hier vernomen. In het voorhuis kraakt een klomp stuk. Het lijkt wel of er op getrapt wordt. De klink van de deur wordt gehoord. Een man vlucht weg. Dieneke Leune schrikt er van op en zucht: 'Heere, laat hem het licht toch eens zien, zo recht van den Hemel...'

Buiten is het een schone avond. Zacht stralen de sterren, miljoenen. De heide sluimert langzaam in en alles vangt aan te zwijgen. Statig drijven een paar wolken onder langs de sterrenhemel heen. Aan de rand van de beek, achter de grote oude

eik van het Kraaiennest, kruipt een mens over de aarde. Die mens.....schreeuwt naar God.

De laatste vruchten zijn langs de akkerpaden naar de hoeven gereden. De oogst is binnen. Zondag zal er 's avonds dankuur zijn. Zo'n uurtje is God de Zandwijkers wel waard. 't Is natuurlijk ook wat, zo'n beste oogst. De klok van het rechte torentje luidt dankbaar...dat kun je horen aan de klank. Althans, dankbaarder dan anders. Komt dat omdat de velden leeg zijn en daarom de klanken 'in de leegte' klinken? Of kan het zijn, omdat de koster harder aan het touw trekt dan anders? Het doet er niet toe, de dank schalt immers over de velden. De lofpsalmen stemmen aan en de dominee houdt een gloedvolle oogstpreek. De lange stokken van de collecteerzakjes buigen bedenkelijk door. 't Is natuurlijk ook wel een extra giftje waard. Als de kerk uit is heeft God nu immers ruim Zijn deel en zij een dagje arbeid uitgespaard. In Zandwijk kan men goed rekenen. Door de galmgaten van hun torentje beiert het van: Saldo...te kort, saldo....te kort. De danktoon klingelt er tussen door.

Maandagmorgen heeft Gijs Leune ongelukkigerwijze Verkoren op het akkerpad ontmoet. Je kunt niet altijd boos op elkaar blijven en daarom heeft Verkoren Gijs Leune naar zijn welstand gevraagd. Vanzelf óók naar de oogst. Van de oogst zijn ze op het stuk der dankbaarheid terecht gekomen. Het stuk der dankbaarheid is volgens Verkoren geculmineerd in de oogstpreek van de dominee. Maar dáár liep het gesprek juist al weer mis. Gijs Leune gaf als gewoonlijk weer een gelijkenis ten beste. 'Kijk,' zei Gijs Leune, 'ik stond vanmorgen zon in de bongerd naar de varkens te kijken. En toen viel er een grote appel op de naakte bast van zo'n varken. Het beest bromde wat in zichzelf, maar toen het die appel opvrat, keek het beest geen moment naar boven waar die appel vandaan kwam.'

'Wat bedoel je daarmee?' vroeg Verkoren.

'Ik mag niet over de harten oordelen,' zie Gijs Leune, 'maar als ik dan terugdenk aan de tijd dat we een hele dag namen om Gods weldaden te gedenken en ik zie dan dat jullie het tegenwoordig met een zondagavondje afdoen, dan zeg ik, Verkoren, laten wij samen een in de bongerd naar de varkens gaan kijken.'

Verkoren draait om en gaat zijns weegs. Die Gijs Leune toch ook!

De weg naar Ulfhoven is breder dan alle andere wegen in Zandwijk. Het hout is er ook hoger en dichter. Geweldige eiken overschaduwden er met hun machtige kronen de gehele weg. Fiere dennen staan er ook, kaarsrecht, ze heffen zich zo hoog mogelijk boven het andere hout, als waren ze verlangend de verre heide te zien, waar ze eigenlijk thuis horen. Zo gaat de weg een eind voort, totdat zich rechts plotseling de onmetelijke heide opent, als een groot onverwacht wonder. Daar ligt ze eindeloos ver te golven, zachtbruin en groen getint, een laatst beetje vaal paars. Een enkele verdwaalde berkenstam, wit met friskgroen er tussen. In de verte op Zandwijk aan, spitst zich een torentje boven de blauwige bomenrand. Het kerkje!

Ontroerd blijven twee mannen staan en wijzen elkaar op die wijde vlakte met daar hoog boven de blauwe hemel, waarlangs witte wolken drijven. Dan breekt één van der mannen de stilte: 'Die God Die daar boven de wolken woont, zal het ons doen gelukken, Dorus.'

Streuvels grijpt ontmoet de hand van Gijs Leune, en zegt: 'Laten wij dan heengaan in de mogendheden des Heeren.'

'Ja,' zegt Leune: 'Om Uwe gerechtigheid te vertellen, de Uwe alléén.'

'Op die grond kunnen we veilig gaan,' zegt Streuvels.

Dan slaan ze beiden linksaf, de brede oprijlaan in, die naar het kasteel voert, waar op hun verzoek, de heer van Haersolte tot Sandwijck hen wacht. Als afgevaardigden van de pas tot openbaring gekomen jonge gemeente, zullen zij een gewichtige zending te vervullen hebben. De grote bel gaat zwaar over en geeft met luide klank

door de ruimte het teken, dat er bezoekers zijn. Een deftig geklede huisknecht opent de deur en laat de bezoekers in een ruime, fel verlichte kamer.

‘Een ogenblikje heren, neemt u plaats, ik zal mijnheer even waarschuwen dat u er bent,’ zegt de huisknecht beleefd.’

‘U hoeft voor os geen moeite te maken hoor,’ zegt Gijs Leune, ‘we wachten wel even.’ De beide mannen blijven staan. Zelfs met hun zondagse pakken durven ze in die mooie stoelen niet te gaan zitten.’

‘Kerel, wat een pracht’, fluistert Dorus Streuvels zachtjes tegen Gijs Leune. Stokstijf op de plaats bij de deur, waar de huisknecht hen achterliet, staan ze nog steeds als tot hun grote ontsteltenis opeens een stem van het andere einde van de kamer klinkt: ‘Komen de heren niet verder? Goedenavond vrienden, neem toch plaats.’

De heer Van Haersolte is een zijdeur binnengekomen, die met een gebloemd gordijn is afgesloten en reikt de beteuterde boeren de hand, die deze aarzelend drukken.

‘Meneer moet het ons maar niet kwalijk nemen, dat we misschien wel helemaal niet zo doen zoals het hoort. Wij zijn maar eenvoudige boerenmensen en meer gewend op een biezenstoel te zitten, dan in die dingen, die wel op halve bedden lijken.’

‘Maar als meneer er geen bezwaar tegen heeft en het pertinent wil, dan zullen we maar gaan zitten, wat jij Dorus.’

Dan zakken de beide boeren diep weg in de zware clubfauteuils van huize Haersolte.

‘Roken de heren een sigaar,’ presenteert Van Haersolte vriendelijk.

‘Nou meneer, dat kunnen we niet afslaan, die zien er goed uit! Meneer verwend ons helemaal.’

Van Haersolte gnuift van plezier als hij ziet hoe die beide boertjes al meer op hun gemak komen.

‘En waarmede kan ik de heren van dienst zijn?’

Dan komt Gijs Leune in zijn element en om goed duidelijk te zijn vertelt hij in korte trekken hoe de kleine gemeente is ontstaan.

Rustig heeft Van Haersolte het betoog aangehoord en zonder dat hij het kan verklaren, voelt hij iets van de eenvoudige oprechtheid die er in de onbeholpen wijze van vertellen is te bespeuren. Hier is een oprecht mens aan het woord.

‘Zo, dus als ik het goed begrepen heb, zou uw gemeente het oude Kloosterkerkje in gebruik willen nemen voor haar erediensten.’

‘Meneer heeft ons goed begrepen,’ zegt Gijs Leune.

‘U begrijpt, beste mensen, dat daar nog wat aan vastzit. Het kerkje in namelijk van historische waarde en als zodanig voor ons geslacht een waardevol bezit.’

‘Dat kan wel waar zijn, meneer,’ zegt Dorus Streuvels opeens geheel op zijn gemak nu het op zaken doen aankomt, ‘maar als ik dat oude ding zo bekijk, zou ik zeggen, dan had meneer er weleens wat meer aan mogen doen. De mosplaggen hangen aan de stenen en van de letters op de zerken kun je haast niks meer lezen en dan die smerige klimop, die over de hele gevel groeit, nee, daar moet een metselaar en de timmerman eens gauw bijkomen.’

De heer Van Haersolte is verstandig genoeg om niet boos te worden om dit blijk van volkomen gemis aan artistiek gevoel. Lachend zegt hij: ‘Ja, ja, Streuvels, inderdaad, ik moet er wat aan laten doen. Maar daar zit het hem nu juist.’

‘Bedoeld meneer de onkosten? Die zijn voor ons,’ zegt Gijs Leune, niet begrijpend.

Weer lacht Van Haersolte. Neen, beste mensen, maar om verbeteringen aan te brengen, zonder dat het gebouw zijn waarde verliest, zie u, dat kan de timmerman van Zandwijk niet doen. Maar heren, ik zal u mijn besluit medelen. Ik zal een architect opdracht geven het gebouwtje te restaureren en het geheel te herstellen, zonder dat aan de oude stijl en historische kenmerken van het kerkje getornd wordt. Ik zal er direct mee laten beginnen en zodra het gereed is, kunnen jullie er gebruik van maken, echter op één voorwaarde.’

'En die is, meneer?' vragen de hoogrood gekleurde boeren.
'Dat jullie na tien jaren voor een eigen kerkje zorgt, zodat na die tijd het kerkje weer het 'oude kerkje in de stilte' blijft.
'En de huurprijs?' vraagt Dorus Streuvels zakelijk.
Lang kijkt Van Haersolte hen dan aan, trekt aan zijn sigaar en zegt:
'Die is heel hoog, mijne heren.'
Spanning tekent zich op de bietrode gezichten van beide boeren af. De heer Van Haersolte staat op. De edele trekken op zijn gelaat doen thans duidelijk de hoge adel van zijn geboorte kennen.
'Dit', zegt hij langzaam, 'dat de eerbied voor God die ik zo even uit de woorden van Leune beluisterd heb, mij en mijn geslacht volledig waarborg zal zijn, dat, ons zo oud en kostbaar bezit in veilige handen is toevertrouwd. Dat, mijne heren, is voor tien jaar de huurprijs vooruit betaald.'
Gijs Leune staat op en hij grijpt zonder vrees de hand van Van Haersolte en zegt ontroerd: 'Over tien jaar, als de Heere het belieft, geeft u ons de kwitantie, meneer.'
'Akkoord heren. Over twee maanden kunt u het gebouw betrekken.'
Het onderhoud is afgelopen.

Op de brede weg, die van Ulfhoven naar Zandwijk voert, gaan twee mannen zwijgend voort. Hun harten zijn te vol om te spreken. Als zij thuis komen, is de deel gevuld met de vrienden, die in spanning de uitslag verwachten. Gijs Leune kan zijn tranen niet weerhouden, als hij het van kisten getimmerde kathedraal beklimt. Ontroert hoort de gemeente hem het opgegeven psalmvers lezen:

*God heeft bij ons wat groots verricht; Hij zelf heeft onzen druk verlicht;
Hij heeft door wond'ren ons bevrijd; Dies juichen wij, en zijn verblijd.
Breng, HEER', al Uw gevang'nen weder; Zie verder op Uw erfvolk neder;
Verkwik het, als de watervloed, Die 't zuiderland herleven doet.*

*Die hier bedrukt met tranen zaait, Zal juichen, als hij vruchten maait;
Die 't zaad draagt, dat men zaaien zal, Gaat wenend voort, en zaait het al;
Maar hij zal, zonder ramp te schromen, Eerlang met blijdschap wederkomen,
En met gejuich, te goeder uur, Zijn schoven dragen in de schuur.*

Achteraan op de deel in het uiterste hoekje, zingt een man het psalmvers mee. Het is Jan Derks....de goddeloze!
En even buiten de kom van het dorp duikt uit een weelde van groen een torenspits op. Het kerkje.
Een berghuisje Gods midden in de witte velden van Zijn oogstland!
Het kleine orgeltje met de drie bazuinerende engeltjes zal de koralen der gemeente straks begeleiden, zoals voor vele eeuwen geleden de roomse Prior.
De nalezing komt. Als de tekenen niet bedriegen, zal deze nog beter dan de wijnoogst zijn.

Hoofdstuk V

't Is November! Klokkenklanken sterven weg..., hoog boven de mist die over de landen drijft.

De vensterogen van de boerenhoeven rond Zandwijk staren dromend in de verte, als wilden zij de dichte mistheuvels doorboren. De bossen zijn leeg gewaaid en de velden liggen geëffend. De dennennaalden ritselen in de wind. Op de lage heuvels staan nu de bomen naakt, hun tooisel ligt verwaaid op de hellingen. Ze hebben in zomervolheid gebloeid en in de herfsttooi gepraald. Welk een kracht hebben ze getoond in de kreunende strijd tegen de stormen. Hun laatste gouden lovertje is weg gedwarreld. Daar staan ze nu...in hun naaktheid. De takken zijn als armen omhoog geheven die de hemel zoeken.

Die bomen daar in November zijn gelijk een man, die, hijgend nog van de strijd, de armen opheft als hulp van boven deze aarde. Als een man die in zijn gebroken kracht zijn heftig geluid als een profetie werpt vanuit de stilte van zijn moegestreden hart...hoor, hóór 't is of hij kreunt in zijn verslagenheid..."en wij allen vallen af als een blad, en onze misdaden voeren ons henen weg als een wind..."

Dit is het beeld van November, teer en melancholiek. Het weemoedige beeld van het Veluwe heuvellandschap. Boven die heuvels is de onveranderlijke hemel met alle sterren in banen en zij pralen nu meer dan ooit. Zij komen naar haar grootte, de één na de ander: de lieflijkheden van het Zevengesternte, de strengen van de Orion, de Mazzaroth en de wagen met zijn kinderen. Zij komen allen op haar plaats en naar haar tijd, tot eindelijk als kristallen de Pleyaden schitteren gaan en als diamantstof de Melkweg zich tekent in wijde boog van het oosten naar het westen.

Dan is er de ontzagelijke lichtwemeling boven de heuvels, die heel de verre schijn daarginds van de aarde doet zinken als een neerbrandende lamp in de dageraad. November!

Naakt staan de bomen, naakt ligt daar de aarde...overkoepeld door haar grootse schoonheid en verhevenste wonder aan de hemel met zijn sterren. Gods almacht en trouw boven het naakte van de mensen en aarde.

De Engel des doods is binnen Zandwijk gekomen. Met zijn scherpe sikkeltikt hij tegen de dunne draden des levens....die afkanppen als korenhalmen voor de zeis in de zomer. De dood oogst!

Huis na huis treedt hij binnen, niet één slaat hij over en dikwijls keert hij terug om nog eens zijn sikkelt te slaan. Er is een stem in Zandwijk die zegt: 'Roep, en hij zegt: wat zal ik roepen? Alle vlees is gras, en al zijn goedertierenheid als een bloem des velds, het gras verdort, de bloem valt af, als de Geest des Heeren daarin blaast; Voorwaar het volk is gras.

De klok van Zandwijk luidt! Hij klaagt een dodenzang....wijd over de velden.

De klepel slaat de wand, als wilde hij het brons doorboren en een uitweg zoeken voor de smart. De vensterogen van de boerenhoeven gaan één voor één toe, de luiken dicht. Als bij de doden!

Met Leentje van Reuven is het begonnen, vijf kinders moesten zomaar hun moeder missen....toen is de dood teruggekomen en heeft toen de luiken nog gesloten waren om de rouw over de moeder, drie van de vijf kinderen geroepen om met haar mee te gaan naar Gods gericht.

"Gijs van Reuven zal zich nog dood wenen over zoveel slagen ineens", hebben de mensen gezegd.

Enkele dagen later slechts, hebben diezelfde mensen geen tijd meer om aan die rouwende vader Van Reuven te denken, omdat zij zelf de luiken van hun woningen moeten sluiten, om de slag die hén trof. Rijk noch arm wordt ontzien, de dood snijdt links en rechts de levens af.

De rechtgeheven hoofden hangen moedeloos neer, de armen slappen meer dan ooit. De gezichten zien star, de mensen hebben geen tranen meer. De klok luidt, zij doet haar plicht als altijd gehoorzaam en correct. Twintig keer in korte heeft de koster aan het touw getrokken en de tranen persten er hem bij uit de ogen....toen op een dag heeft de kostersvrouw dat werk van hem over moeten nemen. Als de koster naar de dodenakker wordt gedragen, heeft Piet Vaase de klok geluid. De doodgraver van Zandwijk heeft met zijn knecht "kuilen in voorraad" gedolven, de één na de ander. Deze graven, ze liggen daar gereed om het stof te ontvangen, dat tot stof moet wederkeren. Deze graven met de hopen zand ernaast zijn het beeld van dat dal in Palestina aan de voet van 'het klein gebergte', waar tussen de kloven en de spleten van de kale, levenloze en meedogenloze rotsen het water stort, waarbij de dichter uit de oude dagen zijn bange vrees en tegelijk zijn diep verlangen uitklaagt naar de groene boorden der Jordaan, als hij in de eenzaamheid derzer wildernis Gods Majesteit aanschouwt:

*De afgrond roept tot de afgrond.
Bij het gedruis der watergoten.
Alle Uwe baren en alle Uwe golven
zijn over mij heen gegaan.*

Zo spreekt de Majesteit Gods tussen die gedolven graven van Zandwijk.

De dood oogst!

De wagens rijden af en aan, als in de zomer. Een simpele kist is de vracht die op de wagen staat. Links en rechts ligt het stro en daarop de sterke touwen, die straks nodig zijn om de dode in de groeve neer te laten. Achter de wagen volgt van mannen en vrouwen, de mannen voorop.

Hier of daar bij een wegkruising of een ander punt, waarlangs de sombere stoet voorbij gaat, sluit de dominee aan en dikwijls toeft hij wat op het kerkhof om de andere stoet te wachten, die hierna komt. De man heeft geen woorden meer om zijn Zandwijkers te troosten. Bij het begin van de epidemie, toen de wolken zich dreigend boven Zandwijk samenpakten en de zieken bij tientallen te tellen waren, heeft het oude lied 'van de nood' door de kerk geklonken:

*'k Ben gewoon in bange dagen
Mijn benauwdheid U te klagen
Gij toch die d' ellenden ziet
Hoort mij en verstoot mij niet.*

Hoe vurig is deze smeekzang uit aller mond omhoog gerezen. Het gezamenlijk leed werd samen gedragen. Huis aan huis is de dominee gegaan om te troosten en op te beuren. De zieken zijn doden geworden. Tientallen doden. De dokters uit de naburige plaatsen zijn gekomen om hun collega in Zandwijk bij te staan en niet dan strikt noodzakelijk mag men het dorp bezoeken. De dood is binnen Zandwijk gekomen. Hij is de bode Gods. 'Want de bezoldiging der zonden is de dood.' Vorige week speelden de tweeling-zusjes, die twee enige van de Van Deurnes, nog vrolijk in de tuin en vandaag heeft men hen in één kistje gelegd.

Samen geboren, samen geleefd, vier korte jaren, en nu samen begraven. "Dat is niet voor een mens om te dragen", heeft de moeder gezegd. Gisteren is Peter Vuist weg gedragen. Vrouw Vuist is thuis gebleven om op hun jongen te passen. Vechten zal ze voor hem., het enige wat haar nog bleef, maar als de kleur al bleker wordt en tegen de avond de ogen breken, dan zinkt ze moedeloos neer en geeft het op.

De dominee klopt juist op de deur, als zij haar jongen de ogen toedrukt, haar laatste taak. Moederliefde, die voor de dood heeft moeten capituleren. Nog een klop en nog één – dan sleept ze zich naar de deur en met de mond tegen het sleutelgat

roept ze in bitterheid: 'Ga maar heen, dominee. Je bidden heeft hier niets geholpen. Je hebt hier niks meer te doen.'

Moedeloos tornt de predikant op tegen deze storm van bitterheid, die hem overal vanuit de harten zijner schapen tegenloeit.

Krelis, de boer van 'Rust & Vreugd', heeft vanmiddag zijn oudste zoon naar het graf gereden. Moeizaam ligt hij de klink en stapt binnen. Versuft staart de boer hem aan en de gloeiende ogen prediken niet de taal der onderworpenheid. 'Krelis', zegt de dominee, 'je geloof moge je helpen dit bittere uit Gods hand te dragen.'

Dan flitst een vlam uit het oog van de boer en de ijzige stilte, die heel even volgt, wordt door een vuistslag op de tafel verbroken, als een krakende donderslag op een bliksemstraal.

'M'n geloof, dominee, dat heb ik vanmiddag in de grafkuil begraven!'

Dominee grijpt die vuist in bewogenheid en legt met de andere hand zijn Bijbeltje op tafel, vlak voor de boer en die vuist drukt hij op de Bijbel: 'Hier Krelis', zegt hij, 'hier staat het: IK ben de opstanding en het Leven. Het stáát er toch, Krelis.'

Lijkwit ziet de boer zijn dominee aan. Met ijzige hardheid breekt zich de orkaan des ongeloofs uit het hart van deze machtige gestalte baan.

'Ja', zegt hij, 'ja, het staat er, maar mijn jongen ligt daar!'

De arm van de boer strekt zich in de richting van de beukenhaag, die het kleine kerkhof omsluit. Langzaam neemt de dominee zijn Bijbel terug, het lijkt wel of daarmede God zelf van deze boer afwijkt, en steekt hem in z'n binnenzak. Hij rijst en drukt de hand, die ontspannen is....de boer snikt als een kind. 'Krelis', zegt hij, 'ik kom morgen terug, als ik kan.'

Dan gaat hij heen, moedelozer dan hij gekomen is. Buiten is de mist. Geen ster is er te zien. Mist, ondoordringbare mist, houdt Zandwijk gesloten. Men hoort de dood en men weet niet waar hij gaat. Daar weet het Zandwijkse geloof geen raad mee. Het geloof van deze 'rechte' mensen met de 'opgeheven' hoofden kan de dood niet meer bijhouden. Die rijdt in de wagen van Gods recht. De benauwdheid heeft de gewoonte, God de nood te klagen, weg gemurmureerd en de ellende wordt voor het 'verstoten' Gods aangezien.

De mist is over Zandwijk gekomen. 't Laatste gouden lovertje is van de 'eikenbomen' afgewaaid. Wie zelf het loon der zonde moet betalen, heeft niets te maken met het geloof dat door de mist heen, de blauwe wolken en de sterren ziet, nog verder. Voor hem is de bode Gods aan de groeve te vinden, die ginds achter de beukenhaag is gedolven. Mist, ondoorzichtigheid. Beeld van weemoedigheid en mistroostigheid.

November!

Dominee keert met snelle pas huiswaarts. Hun jongen ligt ook ziek en bange vrees prangt de ouderharten. Als hij het hekje van de Verkoren's passeert, wil hij er, plichtsgetrouw toch even binnen gaan. Eigen zorg en leed mag hem daarvan niet weerhouden. Doch bij de deur keert hij om. Als een opgejaagde ijlt hij verder. Neen, neen, hij kan het er niet op wagen, nog eens in bittere ogen te zien, nog eens die doffe wanhoop van de gezichten af te lezen. Hij durft geen teleurstelling meer te boeken. Hij is bang voor zichzelf. Het wordt hem duidelijk dat in deze bange doodsnood, die over Zandwijk gekomen is, de mensen niets meer hebben waarop ze kunnen vertrouwen en....hij heeft niets om hen te troosten. Hij grijpt zich aan het hekje vast. Het duizelt hem. Jarenlang heeft hij het geloof in Jezus Christus gepredikt, vurig gepredikt, erin gepredikt, tot de mensen boordenvol geloof waren en er niets meer bij kon. Nu heeft het vuur dat geloof in zijn laaiende vlammen genomen en nu blijkt het lichter te zijn als kaf. In feite heeft hij en zijn gemeente geen ander uitzicht dan die twee witte zandkuilen daar op het kerkhof.

'Ik heb mijn geloof vanmiddag in de grafkuil begraven', weer ziet hij de gestalte van boer Krelis staan. In plaats van geloof ontmoet hij overal vertwijfeling. Ach dat geloof, dat arme Zandwijkse geloof!

Langzaam gaat hij verder zonder doel, zijn hart is in felle beroering. De grond, waarop hij meende vast te staan, begint onder zijn voeten weg te glijden. Het wordt

hem klaar als de dag, hij heeft een gedaante van Godzaligheid, maar de kracht derzelve wordt bij hem gemist. Zijn huis is op een zandgrond gebouwd. Het kan de storm van Gods beproeving niet doorstaan. De vertwijfelde blikken van de aan zijn zorgen toevertrouwde zielen, zo hij meent, boren hem diep in zijn schuldige ziel....als een aanklacht Gods.

De mist is dichter geworden. De duisternis van November valt zwaar in. Eenzaam staat hij op het smalle akkerpad waarop hij is afgedwaald. Toch weet hij opeens waar hij is. De velden van Gijs Leune liggen geëffend. De stoere gestalte van de boer rijst in zijn gedachte op. Hier heeft hij deze zomer gestaan. Het siddert in zijn binnenste, als de stem van Leune hem hier bij herhaling wakker schudt.

‘U moet de akker bewerken, dominee. Ik denk dat er een oerplek onder de kerkakker van Zandwijk zit, en die moet doorbroken worden én geëgd worden, zodat de regendruppels erin kunnen vloeien. Dan pas kunt ge zaaien. Dat is het werk van Gods Geest, maar ik vrees dat ge me niet geloofd, want over die gangen hoor ik u niet....En diegene op een akker werkt, moet zijn werk al bukkende doen, dominee. Hier heeft ge een akker met koren en daar ziet ge er één met wortelen. ‘k Heb ze allebei nodig om te leven en hou ze allebei in het oog om te oogsten. Het koren steekt zijn vruchten omhoog, maar de wortelen groeien naar de diepte. Ik moet u zeggen, dominee, hier in onze gemeente hebben we een prachtgezicht voor het oog, en we steken onze vruchten hoog op naar de hemel. Dat zaad ontkiemt op de oerplek van Zandwijk en wast snel op, en die ijdele vruchten bieden ze God aan. U kent die gelijkenis toch wel, hé dominee, van het zaad dat op de steenachtige plaatsen viel? Maar de vruchten die in de grond groeien, in de diepte, daar zie je niks van en daar hoor je niet over. Begrijpt u het dominee, als God tegen u zegt: ‘De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat uit de mond Gods uitgaat?’

Huivering vaart hem door de ziel. Dat is niet de stem van Gijs Leune meer. Dat is de donder van Gods heiligheid. Hij slaat de armen ten hemel, evenals de bomen in November, die naakt staan. Het siddert binnen in hem, als het espenblad langs de akkerwallen, dat in de zomer beroerd wordt door de eerste windstoot, die de naderende donderbui aankondigt.

De dominee van Zandwijk, de vurige prediker van ‘menselijk kunnen’, de man die de jaren door gewerkt heeft voor de Gods zaak, zinkt hier in het eenzame veld van Gijs Leune op de knieën als een des doods schuldig zondaar...

In de hemel zwelt het gejuich van de engelen aan, om deze ene zondaar, die zich bekeert...! Zijn geloof is hem ontzonken en tegelijk verstaat hij het nu, dat het geloof een ‘gave Gods’ is. En dat geloof dringt in zijn ziel door en zonder dat het beseft oefent hij het geloof naar de diepte. Hij gelooft dat de hel zijn verdienste, dat de verdoemenis zijn rechtvaardig deel zal zijn. De honderden zielen van zijn gemeenten staren hem en de vertwijfelde blikken spreken het doodsvonniss over hem uit. Die blikken worden voor hem Gods vlammeende ogen, en Zijn stem dondert hem tegen ‘gij onnutte en ontrouwe dienstknecht.’

De poorten der hel staan wijd open, dag en nacht. Open voor hem allereerst, maar daar zijn ook binnen gegaan de tientallen, boven wier grafkuil hij de woorden van troost heeft gesproken, waar echter geen troost voor was!

Thuis ligt nu zijn jongen. Waar blijft nu de grond voor een zalig sterven? Wat is er over van dat huis op de zandgrond gebouwd, van een onzeker misschien? In de lemen wand van dogmatische structuur houden de stalen spijkers van Gods eeuwig verbond niet vast. Hang die wand vol met de schilderijen van Gods trouw, met de rijkste stukken van geloof, hoop en liefde. De wanden van dat huis kunnen wij schilderen met de kleur van de rots, kaarsrecht staan ze, ondanks hun zwakte.

De beloften hangen aan die spijkers, zolang de wanden staan. Als de storm der verdrukking die wanden die wanden van dat huis slechts even beroert, dan kraakt en buigt het al en als de orkaan van Gods verbolgenheid er tegen stoot, dan slaan er

de spijkers uit en de schone beloften en de heerlijke verwachtingen liggen onder de brokstukken van dat huis bedolven. Mensenwerk houdt immers geen stand. De nagels in de rotswanden van Christus Borghart gedreven, die alleen zullen het houden. De belofte daaraan gehangen zullen de kamers van het huis der genade sieren.

*“Wat winden dat er ruisen, wat regen dat er plast.
Het hoge huis van Sion staat onbeweeglijk en vast.”*

De noordenwind van Gods Geest blaast en giert langs de zielewanden van deze ontredde mens. Hóór, hóór, hij is de man die in zijn gebroken kracht vanuit zijn moegestreden hart, het heftig geluid uitwerpt:

“Al mijne gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed.”

Welk een kracht heeft hij getoond in de kreunende strijd tegen alles wat het door hem opgebouwde huis bedreigde. En daar staat hij nu....in zijn naaktheid voor God. Maar als een noodkreet stijgt dwars door de bliksemflitsen van Gods rechtvaardigheid, de bede recht door de hemel in: “O God, wees mij zondaar genadig.” Boven de bergen van zijn schuld en hoog boven de dichte mist, die hem alle uitzicht belet, is de hemel van Gods almacht, liefde en trouw. God is daar, al ziet deze mens Hem niet. God is daar, maar tegelijk is Hij bij de akker van Gijs Leune. Geen mist kan Hem daarvan weerhouden.

“Deze ellendige riep....en de Heere hoorde.”

Deze ene kreet van die gebogen zondaar daar op het akkerpad, bindt hem vast aan de hemel. Deze ‘rechte’ man, die nu gebogen gaat in zijn geloof in de diepte. Let er op.....straks gaat hij af, gerechtvaardigd naar zijn huis. Deze ‘naakte’ ontvangt straks een Kleed om in de troonzaal Gods te kunnen verschijnen. Ge zult het zien, de nalezing zal beter zijn dan de wijnoogst!

Langzaam richt zich de dominee van Zandwijk op. Hij heeft een antwoord van God ontvangen :

*“Wie in het stof ligt neer gebogen,
Wordt door Hem weer opgericht.”*

Dat heeft de Heere hem gezegd. Dat deed hem door de mist heen zien. Dát is het geloof naar Boven, dat samen gaat met het geloof naar de diepte. Leeg geschud gaat hij huiswaarts. Leeg geschud om op Gods tijd vervuld te worden. Een zware last drukt hem. De bladeren waar hij mee pronkte zijn van hem afgestormd. Maar nu zijn de knoppen van het nieuwe leven eerst goed zichtbaar. Wacht maar, straks als de zon haar kracht zal doen gevoelen, zullen nieuwe bladeren als een nieuw kleed de naakte bomen tooien. Dat zal de vreugde van Gods lente zijn. Daar zal heel Zandwijk vol van zijn. Dan zal het weer openbaar komen, dat Jezus Christus niet gekomen is om vrede te brengen, maar het zwaard. Oók in Zandwijk.

Door de dorpsstraat van Zandwijk gaat wéér een stoet. De eerste vandaag. De wagen van Gijs Leune draagt de dode. Zijn paard trekt de vracht. Een koningsdochter wordt uitgedragen. Grietje is naar de eeuwige bruiloft gegaan. De dood is ook haar huis binnengekomen. Hij kan niemand sparen. Toch heeft hij hier even gehuiverd om deze koningsdochter aan te raken. Maar bevel is bevel. Zacht heeft hij zijn koude hand op haar oude hart gelegd. Zijn ijzige vinger heeft haar gewenkt.

“Kom Grietje, kom,” heeft hij gefluisterd, *“t is tijd. Ik ben door je Koning verslonden door overwinning. Dat weet je toch, dus kwaad kan ik jou niet meer doen.”*

“Hij heeft je gestuurd?” heeft Grietje gevraagd met moede ogen.

“Ja Grietje, zo is het. Hij wil je bij Zich hebben.”

“ ’t Is goed hoor,” heeft haar oude hoofd geknikt. “Ik kom.”

Haar oude hand heeft die van Gijs Leune gegrepen. “Dag Gijs,” heeft ze gezegd. “Zeg ze allen gedag....tot straks. Tot in de eeuwigheid!”

Toen is ze gewillig mee gegaan.

De stoet passeert de pastorie. De luiken zijn er toe. De mensen kijken elkaar even aan, met een knik in de richting van de pastorie. Een knik terug....en het leven gaat door, ondanks de dood en de tientallen doden.

’t Is hard,’ zegt Gijs Leune.

’t Is hard,’ mompelt boer Streuvels terug.

En de stoet gaat zwijgend verder.

De mist is vanmorgen iets ijler geworden. De zon speelt nog wat verstoppertje achter de jagende mistflarden. Ergens ver in de lucht krast een kraai. Over een zijpad komt een boerendochter aanfietsen en bolderen en bolderen een paar lege melkkarren terug. Verder is er geen ander geluid dan de verse wind over de ruigheid van het land. Ook de klok zwijgt. Die klok wil wel, maar hij mag niet luiden. Die klok hoort niet bij Grietje en Grietje hoort niet bij de klok. Dat hebben de mensen zo bepaald. De ‘rechte’ mensen.

Toch is die zwijgende klok tot een teken geworden. Een teken dat geheel paste bij de andere tekens.

“Al ware het dat ik tale der mensen en de engelen sprak, en de Liefde niet had, zo ware ik een klinkend metaal of luidende schel geworden.”

Dat is de boodschap van de zwijgende klok. Laat dit klinkend metaal, laat deze luidende schel dan beieren alléén voor de doden. Laat deze liefdeloze dan zwijgen over de levenden. Hoor, deze zwijgende klok predikt Gods duidelijke taal :

“Al ware het, dat ik al het geloof had, zodat ik bergen verzette en de liefde niet had, zo ware ik niets.”

Gods antwoord, op het zwijgen van Zandwijks klok. Bij Hem is geen verschil in kerken, klokken en torens. Bij Hem geldt....leven of dood.

In de stilte van de straat, waarlangs de stoet langzaam verder trekt, klapt een deur dicht. De dominee komt uit de pastorie. De mensen in de straat groeten hem beleefd. Zij kijken hem na, zoals dat op een dorp te doen gebruikelijk is. Zij weten het door de gesloten luiken welke smart zijn hart omgrepen heeft. De dominee let er niet op. Met vlugge pas gaat hij de stoet van Grietje achterop. Als hij deze bereikt heeft, sluit hij er zich zwijgend bij aan....als de laatste. Zo wandelt hij mee. De mensen in de straat hebben het spoedig bemerkt. Zouden ze niet?

Gordijntjes worden weggeschoven en gebarentekens gemaakt. Tuinhekjes klappen van burens die bij burens binnen gaan.

Weldra wordt het druk op de weg naar het kerkhof. Drukker dan het de laatste tijd er geweest is. Mens, je kan er wel blijven, er is immers geen bijhouden aan? Maar bij wat nu aan de hand is, mag je toch niet missen.

Zo is het gekomen dat de nieuwsgierigheid en de babbel de baar gevolgd zijn. Hun dominee doet anders dan hun klok. Daar zit verschil tussen die twee. Zij merken het niet. Vroeger was dat verschil er niet. Dat is in één nacht gebeurd. Hun dominee heeft deze nacht de Liefde ervaren. Daarom kan hij niet wegblijven uit de rij waar de levenden zijn. Ach de liefde is lankmoedig, zij is goedertieren, de liefde is niet afgunstig, de liefde handelt niet lichtvaardiglijk, zij is niet opgeblazen; zij handelt niet ongeschiktelijk, zij zoekt zichzelf niet, zij wordt niet verbitterd, zij denkt geen kwaad; zij verblijdt zich niet in de ongerechtigheid, maar zij verblijdt zich in de waarheid; zij bedekt alle dingen, zij gelooft alle dingen, zij hoopt alle dingen, zij verdraagt alle dingen. De liefde vergaat nimmermeer. Dat heeft God deze dominee van Zandwijk geleerd. Al het andere zal vergaan. De zwijgende klok, het Zandwijkse

geloof, ja zelfs de liefde tot zijn enig kind is hem vergaan. Maar deze Liefde vergaat nimmermeer.

Ginds achter de oude treur-beuk in de hoek van het kerkhof staat de dominee en luistert naar de woorden die Gijs Leune spreekt. Als de dodenakker verlaten wordt, sluit de dominee zich weer aan. In de ruime kamer van Gijs Leune, waar de begravenisgasten en het volk vergaderd zijn, heeft de dominee verteld wat de Heere hem die nacht heeft geleerd.

De wangen van Gijs Leune zijn niet droog te houden geweest.

Als de dominee weer huiswaarts keert, en hij van de hoeve van Gijs Leune de weg op wil gaan, ziet hem Hein Schor, de diaken.

Dat zal stof opwaaien in het praterige dorp. Nu zal spoedig blijken dat het zwaard van Christus gaat verdelen. Daar zal héél Zandwijk vol van zijn.

De dominee is gerust.

Bij de doodsponde van zijn enige jongen heeft hij in zijn schuld naast Eli gestaan, zeggende: "Hij doe wat goed is in Zijn heilige ogen."

Enkele dagen later hebben zij hem samen onder de oude beuk op het kerkhof gebracht. Dat is een zware gang geweest.

De bezoldiging der zonden is de dood, maar de genadegift Gods is het eeuwige leven door Jezus Christus onze Heere. Maar....!

Dat enkele woordje 'maar', bergt de rijkdom van Gods Liefde in zich. Het doet terugblikken tot in de binnenkamers Gods. Het is hier bij deze groeve de scheiding tussen vader en zoon. Tussen leven en dood.

Het oude 'Weidehuis' tintelt in het matte licht van de novemberzon. De mist is boven Zandwijk opgetrokken. De blauwe hemel is weer te zien. Speels glijden de stralen het kleine vensterraam binnen. Ondeugend dansen zij over de koperen ringen van het oude kabinet en het beslag van de grote Bijbel.

Jan Derks, de nijdigaard, ligt in de bedstede. Zijn hand rust op de kop van zijn trouwe Rob. Even richt de zon zo maar stoutweg een straal op de neus van Jan Derks. Jan Derks lacht. Hoe is het mogelijk dat jij lacht. God is zo goed, denkt Jan Derks. Hij heeft de humor van die zonnestraal verstaan. Jan Derks verstaat nu veel meer. Hij begrijpt nu de spreekw uit de lentedagen:

*"Kie-oe-wiet.....kie-oe-wiet.
Jan Derks,.....je bent een prullepiet."*

Ja, die spreekw wist het beter dan ik, weet hij nu, die spreekw, blij om het leven, blij om de zon. Dat heeft Jan Derks nu geleerd.

Jan Derks is door God op de bedstede geworpen. Jan Derks, de man van het verzet. De ziekte, die de tientallen slachtoffers vraagt, heeft ook hem aangegrepen. De dood is over de geëffende akkers gekomen. De scherp geslepen zeis in de harde handen. Jan Derks heeft hem zien komen. Recht op het 'Weidehuis' af. Vóór de dood is God in zijn woning gekomen. Als God binnen is, moet de dood wachten. Toen heeft Jan Derks God in de ogen gezien. Dat was een peilloos moment. God heeft deze vermetele mens geslagen met Zijn zwaard, dat tweesnijdend en vlijmscherp is. Scherper dan de zeis van de dood. "Kom mee, Jan," heeft den Heere gezegd. Jan Derks kreunt. God heeft hem mee genomen en op de plaatsen van zijn verzet gebracht. Jan Derks ziet zichzelf. Daar staat hij nu met God, als een kleine jongen onder de groene dennen. Hier was hij 'boos' op God. Hij heeft zijn verwijt dwars door de wolken gezwiept, die boven de akkers scheuren door het gloeiend rood van de zon. Hier staat hij op de plaats zijner schuld, in de climax van zijn verzet. Jan Derks, jij hebt de hand uitgestrekt om God te beschuldigen. Zo blikte hij God in de ogen. Dan breekt hij. Hij slaat kapot al; s een fles op de rotsen:

*Zo Gij in het recht wilt treden,
O Heere, en gadeslaan
Mijn ongerechtigheden,
Ach wie zal dan bestaan?*

Jan Derks ligt neergedrukt onder zijn schuld. Voor het bed ligt Gijs Leune geknield. Hij heeft de klamme hand van Jan Derks omgrepen gehouden. Uit de bedstede heeft hij het kreunen gehoord. God is aan deze plaats!

Dieneke heeft de lippen bevochtigd, die droog zijn als kurk. Door de poriën zijn de druppeltjes zweet gekomen, naar buiten geperst. De koorts is hevig, de eerste pijn van de dood. De borst van deze krachtmens gaat langzaam op en neer, zwaar en jagend. Jan Derks hoort een meisjesstem op de zoele wind over de halmen dragen. Hij hoort:

*Wil toch niet stug, gelijk een paard weerstreven,
Of als een muil door domheid voortgedreven.*

Toen heeft hij niet gehoord. En nu is God gekomen. Aan het einde van Zijn geduld? Zijn hoofd keert zich om en de ogen staren op de oude Bijbel. 't Is doodstil! Alleen de klok tikt naar de eeuwigheid toe. Jan Derks hoort de slag die hij op de Bijbel gaf, toen zijn moeder werd uitgedragen. "Ik zal er geen letter meer uit lezen," heeft hij toen gezegd. Dat heeft hij toen gezworen.

Hij heeft God rekenschap durven vragen van Zijn daden. Nu vraagt God het hem. 'Kom Jan Derks,' zegt God, 'wat heb je te zeggen?'

'Heere,' kreunt hij, 'ik ben Uw gramschap dubbel waardig.'

Een stem klinkt door de stilte. Gods Liefde buigt zich over deze mens, die in zijn verlorenheid ligt. Dat heeft men Jan Derks al zoveel keren gezegd. God is wreed, heeft hij toen geantwoord. Hij perste de lippen op elkaar in zijn starre verzet. Zijn felle blik doorboorde de wolken. Jan Derks kon en wilde niet buigen. Een korenhalm is buigzaam en zacht. Het hart van Jan Derks is hard als een kei. Die niet overwonnen is, alvorens hij is verpulverd.

Uit de bedstede klinkt steunen. Hij slaat de ogen niet op., zijn gezicht begint nog heviger te gloeien. Dan hoort hij de stem van Gijs Leune :

"Een lied Hammaäloth. Uit de diepten roep ik tot U, o HEERE! HEERE! hoor naar mijn stem; laat Uw oren opmerkende zijn op de stem mijner smekingen.

Zo Gij, HEERE! de ongerechtigheden gadeslaat; HEERE! wie zal bestaan?

Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt. Ik verwacht den HEERE; mijn ziel verwacht, en ik hoop op Zijn Woord. Mijn ziel wacht op den HEERE, meer dan de wachters op den morgen; de wachters op den morgen. Israel hope op den HEERE; want bij den HEERE is goedertierenheid, en bij Hem is veel verlossing. En Hij zal Israel verlossen van al zijn ongerechtigheden."

Dat is Gods stem. In Zijn armen werpt zich Jan Derks. Als een gebrokene. Op het kruis is zijn oog gevestigd. Als God werkt, wie zal dan keren?

Jan Derks hope is op de Heere, want bij de Heere is goedertierenheid en bij Hem is veel verlossing. Hoor je het, Jan Derks:

"Maar bij U Heere is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt."

God is Liefde. Die Liefde vertedert zijn hart. Dat keiharde hart. Er is geen houden meer aan. Nu blikken de ogen Gods door de wolken in liefde op Jan Derks. Nu buigt hij als een korenhalm op de wind van Gods Geest. Zijn kracht is verpulverd. Het verzet is gebroken. Heere, juicht het in zijn ziel, bij U is vergeving. Bij U!

Een gebroken Jan Derks ziet een voor hem gebroken Jezus. 'Jan Derks', zegt Hij vanaf Zijn kruis, 'geef Mij uw hart, laat Mij binnendringen, laat Mij uw hart vervullen.'

'Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?'

Het hart van Jan Derks wordt boordevol van vreugde. De harten van Gijs Leune en Dienneke stromen mee over. Hoe kan het anders, want het hele 'Weidehuis' is met Gods liefde vervuld.

Is het een wonder dat Jan Derks glimlacht tegen de zon? Dat hij die levensblijde spreuk nu gelijk geeft?

*Het ruime hemelrond,
Vertelt met blijde mond,
Gods eer en heerlijkheid.*

Als de oogst voorbij is, zijn de akkers leeg. Niets dan kale stoppels. Maar de ploeg trekt in het najaar naar de voren. En in November zaaien de boeren het zaad. Jan Derks weet het. God heeft zijn hart geploegd. En God heeft na het ploegen gezaaid. Nu ligt daar de vrucht te blinken in de Zonne der Gerechtigheid. En de dagen gaan. De aarde wentelt, de zon komt hoger en hoger. Ja, ja de dagen lengen recht naar de lente toe. Nieuw leven. Straks als de nieuwe lente komt, wordt alles weer groen. Dan zullen de vruchtbomen bij het 'Weidehuis' weer volop bloeien.

Jan Derks ziet de zon. De matte novemberzon. Maar in haar povere stralen ziet hij door het venster de Schepper staan. Ziet daar staat Hij, midden tussen de akkers en strooit met milde hand Zijn ontzagelijke gaven, kwistig en mildadig.

Vernieuwing in de natuur, vernieuwing ook door Zijn genade. Vernieuwing over de akkers, vernieuwing in het hart van Jan Derks. De naakte bomen van November krijgen straks een nieuw kleed van Hem. Jan Derks, de naakte Jan Derks, heeft zijn Kleed gereed gezien, waarin Hij Gods lente viert. Jezus' Gerechtigheid voor hem. De goddeloze. Handen vol liefde.

Om het eeuwige Welbehagen.

God heeft de dood bevolen heen te gaan. En de dood gehoorzaamd. Andere adressen heeft hij meegekregen. IJlings is hij heen gesneld. Als Gijs Leune Dorus Streuvels ontmoet op de deel, grijpt hij deze bewogen bij de schouders. De oude vlieten van tranen. 'Dorus,' zegt hij : 'Als God Jona bedoelt, geeft hij een hele zee, met schepen en mensen aan de kolkende golven prijs, en als Hij een eigengerechtigde dominee en een goddeloze Zandwijkse Mannasse wil hebben, zet Hij heel Zandwijk op stelten.' Toen hebben die beiden staan wenen.

De ziekte neemt af in Zandwijk. De klok wordt al minder geluid. De doodgraver kan het werk weer aan en de mensen blikken weer blijmoediger uit de ogen. De wonden zijn nog vers, de slagen niet geheeld. Maar het leven neemt weer zijn beslag en de zegen van de arbeid doet het schrijnende leed slijten. Maar deze novembermaand zal nooit vergeten worden. De dood heeft zijn oogst achter de beukenhaag verzameld. Een hele rij. God heeft gesproken! Hij heeft de lijn door Zandwijk getrokken. Jaarin jaar uit zijn deze mensen tot Hem gekomen. "Heere," hebben ze gevraagd, "wat zullen wij goeds doen opdat wij het eeuwige leven hebben?" "Wel," heeft den Heere geantwoord, "wilt gij ten leven ingaan, onderhoudt de geboden." Ze zijn beduusd geweest. "Welke?" hebben ze gevraagd. Al deze dingen hebben wij in Zandwijk onderhouden van onze jonkheid af. Wat ontbreekt ons nog? U kent Uw Zandwijkers toch wel?"

"Het is mooi, het is prachtig," heeft de Heere gezegd, "maar zo gij wilt volmaakt zijn, gaat heen, verkoopt al wat gij hebt en geeft het de armen en gij zult een schat in de hemel hebben en kom herwaarts en volg Mij."

"Onze mooie kerk verkopen en onze uitstekende plichten, die prachtige godsdienst en die welluidende klok en nog zoveel meer, verkopen? U volgen? En wij volgen U al zolang!"

Dat is bepaald niet hun Jezus, anders zou Hij niet zo vragen en hun zulke onmogelijke eisen stellen. Ze zijn bedroefd van Hem weggegaan. Ze hebben een

andere Jezus gezocht. Eén die voor hen alleen was. Een 'Jezus' met kerkelijk besef, alleen tussen hun muren. Die zich niet met het groene kerkje bemoeide en niet eiste dat hun beroemde klok voor mensen als Grietje zal geluid worden. Eén die meer begrip toonde voor hun mooie dorp en hun spitse torentje en welluidende schel, het metaal daar tussen de galmgaten en vooral ook voor hun zeldzame dominee. Ach en nu is God gekomen en heeft het hun anders gezegd. "En IK zeg u," heeft Hij geroepen, "velen zullen menen in te gaan en zullen niet kunnen."

De dood is Hem zo dicht op die boodschap gevolgd, dat het meteen al gebleken is. Toen is het uitgekomen, klaar als de dag, dat de preek van Smytegelt, die Gijs Leune las, nog steeds van kracht is. Als een kaartenhuis is hun geloofsroem ineengezakt. God heeft hun kinderen genomen, zomaar ineens. Hun vrouwen en mannen heeft Hij weggerukt. Wreed en hard.

Wat is God meedogenloos. Daar zitten ze nu met rood-omrande ogen. De handen gevouwen in hun schoot. Als naar hun gewoonte.

Machteloos zitten de moeders bij de sponde hunner lievelingen. Zij zouden hun leven wel willen overgieten in dat jonge leventje. De vaders staan er machteloos bij. Bij één tik van de klok, heeft de maaier dat hamlpje weggesneden. Die oogst heeft hij weer binnen. Eén van de zo velen. Die proef is hen te machtig. Hun geloof bezwijkt. Een geloof des verstands. Dat niets anders overhoudt, dan God te beschuldigen. Nu heeft de Heere de dood terug geroepen. "Het is genoeg," heeft Hij gezegd. Zijn oogst is óók binnen.

De dominee van Zandwijk is in het 'Weidehuis' gekomen. Hij heeft zijn hoed op de grote ronde tafel gelegd. Stilletjes heeft hij zich bij de zieke neergezet. Hij en Jan Derks hebben elkaar even vast in de ogen gezien. Toen hebben ze elkaars hand gegrepen. Te ontroerd om te spreken.

'God heeft grote dingen bij ons gedaan, Jan', breekt de dominee de stilte. Jan Derks knikt. Hij kan niet spreken...

"De lofzang is in stilheid tot U, o God"

Zo zitten die twee zwijgend bij elkaar. Waarom zouden ze spreken? Zo is het goed. De klink van de deur klakt op. Gijs Leune komt binnen. Hij is ontroerd als hij die twee daar ziet.

'Leune,' zegt de dominee, 'God heeft de twee uitersten tot elkander gebracht. Weet je het niet meer, Leune?'

'Wat bedoelt de dominee?'

'Dit Leune, toen wij samen op die zomeravond bij je akker stonden, heb ik je hatelijk toegevoegd: Leune, jij en Jan Derks zijn de twee uitersten van het dorp. Herinner je het nog?'

Gijs Leune knikt, en grijpt de hand van de dominee en zegt: 'Ja, en ik weet het antwoord ook. Ik heb gezegd: Twee uitersten zoeken elkander. U weet toch wel dominee, daar preekte u meestal alleen met Kerstfeest over. Maar dan moest je wel van Boven naar beneden preken. Maar verder in het jaar reikte u eerder naar de hemel en de dood in het leven. Wie weet wat God met die twee uitersten van Zandwijk nog voor heeft. Weet u nog, dat heb ik u toen gezegd.'

'Ja Leune,' zegt de dominee, en een blijde lach licht om z'n mond, 'die twee uitersten zitten nu hand in hand in het 'Weidehuis'. De eigengerechtigde dominee van Zandwijk, en de...'

'Goddeloze Jan Derks,' vult de zieke aan.

'Dat is niet te vatten,' zegt Leune.

*Het is een wonder in ons ogen,
Wij zien het maar doorgronden het niet.*

Als Dienneke Leune binnenkomt met de pap voor de zieke, staat ze stil in de deur. 'Wel', zegt ze, 'waar twee of drie in Mijn Naam vergaderd zijn, daar ben Ik in het midden.'

'Zo is het kind,' zegt Gijs Leune, 'en laten we dan met z'n viertjes maar eens zingen:

*Ai ziet hoe goed, hoe lieflijk is 't dat zonen,
Van het zelfde huis, als broeders samenwonen.*

Dat kan in de 'kerkjes' meestal niet al te best lijden.

Maar in het 'Weidehuis' kan dat vanmorgen best. Als dominee een gebed heeft gedaan, zegt hij: 'Leune, als het de Heere behaagt hoop ik straks voor het eerst van mijn leven, met Kerstfeest te kunnen preken.'

'Ja,' zegt Gijs Leune. 'Over de twee uitersten, die elkander gevonden hebben.

Christus en een goddeloze zondaar!'

'En dan niet alleen met Kerstfeest, hoor Leune', zegt de dominee met een ondeugend lachje, 'maar voortaan altijd.'

Hoofdstuk VI

Januari! Het is Nieuwjaar!

In de winter is het goed aan de zomer te denken. Immers de nieuwe zon stijgt hoger boven de aarde; haar banen in de ochtend worden goudener; dieper van licht is de hemel, waarin de avond zinkt. Dit is de vreugde van het nieuwe jaar: de stijgende zon en de diepten van het licht in de hemel.

Een sterkend fluïdum gaat er uit over de aarde, spannender worden de krachten. De mens ziet de akker aan en hem grijpt de lust tot de nieuwe arbeid. Want er is te ploegen en straks is er te zaaien; er is het wachtende werk en het lachende leven op de akker.

In later maanden zal hij denken aan de oogst, aan de lust, die het hart groot maakt en de leden spant; hij kent de vreugde van de opgang.

Jan Derks staat op een heuvel en blikt over de strekkende velden.

Hij volgt het licht in zijn stijgend en meet de lengte der voren.

De gedachte aan die wachtende arbeid heft hij blij omhoog in zijn hart. Hij, de zoon van het land! Ligt de akker onder een wade van sneeuw of onder de stormende wolken van regen? Hij gaat en meet én verheft zich, onwankelbaar door de zekerheid van de lengende dagen.

Het is Nieuwjaar!

Met het oude heeft hij afgerekend in de stille, onmetelijke nacht, die de grens was van twee getijden. Hij heeft gestaan op de kentering, ziende naar het voorbijge, zijn geheven handen hebben de duisternis afgewezen toen zijn ogen het licht gezocht hebben.

Daarna is hij geschreden over de grens en het nieuwe licht voor hem, onbekend, ondoorgrondelijk en onpeilbaar. Het verontrust Jan Derks niet! Want het stijgende licht heeft zijn hart groot gemaakt en zijn leden sterk.

Jan Derks daalt van de heuvel af. Zijn gedachten hebben zich vermenigvuldigd. Hij, de man van de natuur, heeft een les op die heuvel gehad! Zijn ziel is bewogen. Hij buigt de stoere kop recht tegen de wind en worstelt voort langs de veldweg die naar het “Weidehuis” voert.

Klokketonen wervelen aan op de windvlagen. Straks zingt hij met de gemeente zijn eerste psalm in het nieuwe jaar.

*Vergeefs op bouwen toegelegd;
Vergeefs, om 't huis voltooid te zien,
Gezwoegd, gezweet, o arbeidsliên,
Zo God Zijn hulp aan 't werk ontzegt.
Vergeefs, o wachters, is uw vlijt,
Zo God niet Zelf de stad bevrijdt.*

*Vergeefs van 's morgens vroeg geslaafd
Tot 's avonds, en het brood der smart
Gegeten, met een angstig hart;
Vergeefs den gansen dag gedraafd
God geeft het, hoe een ander schraap'
Dien Hij bemint, als in den slaap.*

(Ps. 127: 1,2)

Zo is Jan Derks nog nóóit het nieuwe jaar begonnen. Hij wéét het vanmorgen, dat hét donker voor hem voorbij is. Hij kent de vreugde van deze tijd, waarop hij weet dat de lente zo gauw volgt.

Jan Derks, de goddeloze, het duvelsmens van Zandwijk, zit met Gods volk onder 's Heeren Woord.

Een arm volk, een sjilpende hoop, maar veilig in de Heere, als de vogels in de top van de bomen. Als de koude feller wordt, troosten ze elkaar.

“De zon klimt hoger,” zegt de een, en de ander vertelt, dat hij “de vlier in knop heeft zien schieten” en een “hazelaar heeft zien bloeien”. Jan Derks voegt er aan toe, om de moed nog meer te sterken,” dat in de hoge populier op de heuvel”, vanmorgen een vogel gezongen heeft en het hart van dit volk verstaat Jan Derks nog meer dan hun verstand. Zij zien véél verder dan de weide velden. Zij blikken hóger dan de top van die hoge populier. Het geloof blikte in de hemel! En hij ziet: “De Opgang uit de hoogstel!”

De tijd gaat voort! De dagen beginnen te lengen. De avond nadert. Over de heide hangt een ijle nevel, waar het laatste licht van de zon doorheen zeeft. Het legt zilveren glansen om de tere paars-bruine twijgjes van het elzenhout dat op de wallen tussen de akkers groeit. Een bewogenheid gaat door dat jongen hout, waaraan de knoppen langzaam zwellen, alsof Gods Hand er strelend over gaat. Hoog in de lucht drijven wat veren-wolkjes, die langzaam rood aan gloeien met fijne, lichtende randen. Een buizerd, groot en donker, scheert speurend over de heide landen, met grote tussenpozen de machtige vleugels even uitslaand, een geruisloos zeilende schaduw, die wendt en keert.

Achter het elzenhout langs het pad, tjokkeren voorzichtig een paar fazanten. Een “witstaart” huppelt weg, de lange oren gespist. De hond van boer Horst blaft, ver weg. Het maakt de stilte nog dieper.

Voor de tijd van het jaar is het zacht weer. 't Lijkt wel een vroeg voorjaar te worden. Jan Derks zit op het elzenwalletje. Hij kauwt op een stuk brood dat hem schijnt te smaken. Rob zit naast hem, de verstandige kop naar hem opgericht, de ogen begerig, de bek fel en onfeilbaar toehappend, als hij hem een stuk van zijn brood toewerpt. “Heere,” zegt Jan Derks: “Gij zegent mens en beest en doet Uw hulp nooit

vruchtloos vergen.” Brave hond! Beste Rob! Hij voert de rest van het brood aan het dier op. Hij schijnt zich daar geheel in te verdiepen. Maar hij luistert gespannen. Nu verneemt hij voetstappen, dichtbij. Het zand ritselt onder de voet. Het komt nader! Brave hond! Nu heeft de baas niet meer. Het is stil in de lucht. De avond valt snel!

“Goedenavond Jan Derks! Wat zit je hier in je eentje te dromen?”

“Goedenavond Piet Vaasen, kom je nou pas van je werk?”

“Ja, ’t is zulk mooi weer dat je wel aan ’t werken wilt blijven!”

“Zo is het!”

“Ik heb je gister gemist Jan, op de vergadering van de georganiseerde landbouwarbeiders?”

“Dat kan Piet!”

“ ’t Is toch ook van belang, zou ik denken?”

“Dat kan ik zo nog niet inzien”.

“Ik hoor het al, jij bent een vrijgezel en weet nog van de narigheid niet veel af.”

“Luister eens Piet, ik kan daar niet aan mee doen. Wij hebben God verlaten en dat stoppen wij niet met wat bonden, ook al zijn ’t Christelijke. Ze willen God het werk uit handen nemen en zich eendrachtig vrijmaken van Zijn hoog Bestuur. Het is allemaal duivelswerk!”

“Jij bent ook altijd tegen de draad in!”

“Daar heb je gelijk in Piet, zo neem ik het bij mijzelf ook altijd waar.”

“Je bent een vreemd mens, Jan Derks. Vroeger stak je de vuist naar God en naar de kerk en nu doe je niets anders dan de vrome Piet spelen.”

“Je zegt het niet goed Piet. Vroeger had ik mijn vuisten gebald en nu heb ik ze leren vouwen.”

“Dus je denkt er met bidden alleen te komen? Je weet toch wel dat bidden en werken samen moeten gaan?”

“ ’t Is maar wat je onder werken verstaat!”

“Moet de toestand van de arbeiders dan altijd zo blijven? Een hongerloon, en moeten de boeren rijk worden van ons zweet?”

“Ik heb je daar vroeger nooit over horen klagen, Piet. Is dat nu ineens zo gekomen nu die vent daar aan het praten is geweest? Ik ben bang dat ik te veel werk en te weinig bidt.”

“Je bent gek, Jan Derks! Eerst liep je zonder godsdienst naar de hel en nou zal je d’r wel vroom inkomen.”

“Net zoals je het zegt, Piet Vaasen, zo is het! Zal ik je zeggen hoe ik het voel?”

“Nou?”

“Dat ik liever met God omkom, dan dat ik met de wereld behouden wordt!”

“Oooo! Wat ben jij toch een spotter! Je kunt toch met God niet omkomen, Jan?”

“Nee, net niet, daarom hou ik me ook maar bij Hem! Doe jij het maar met je bond!”

“Maar Jan, is het dan geen hongerloon dat wij hebben?”

“Verdiene doen we niets, wij krijgen ons bescheiden deel. De een meer, de ander minder.

Maar als wij het nu aan God overlaten, zo als Hij denkt dat het goed is, dan hebben wij altijd genoeg! En als wij het gaan zeggen dan hebben wij altijd tekort.”

“Met jullie is geen praten! Verga dan maar van de honger, uilskuiken!”

“Je leert ’t al aardig Piet Vaasen, en dat na zo’n eerste les.”

“Nou ja, ’t woord kwam er per ongeluk uit bij mij. Jij was ook niet zo’n beste.”

“Nee Piet, dat was ik net niet.”

“Nou je hebt altijd alleen aangerommeld, tob maar door. Wij redden ’t zonder jou ook wel.”

“En zonder Hem, denk je ook?”

“Je bent nu zeker net als Gijs Leune, ook al tegen de verzekering, hè?”

“Ook dat nog Piet Vaasen.”

“Bah, Jan Derks ik spuug van die groenekerkeslui!”

“Je spuugt maar hoor Piet. Pas op dat God jou niet uit Zijn mond spuugt!”

“Schaam je Jan, zulke taal te zeggen.”

“Zulke taal? De Heere zegt het Zelf! Lees maar eens de Openbaring het derde hoofdstuk. Daar zegt God tegen de gemeente van Laodicea: “Ik weet uw werken, dat gij noch koud zijt, noch heet; och, of gij koud waart of heet. Zo dan, omdat gij lauw zijt, en noch koud noch warm, Ik zal u uit Mijn mond spuwen.”

“Je moet dominee worden, Jan Derks.”

“Piet Vaasen, eens heb ik met m’n vuisten de Bijbel dichtgeslagen, maar God heeft ‘m uit genade weer opengedaan en nu wil ik het ook maar bij de Bijbel houden.”

“En dan de boeren dan laten zwieren van ons geld?”

“Och Piet, de Heere zegt tegen ons: “Ik raad u dat gij van Mij koopt goud, beproefd komende uit het vuur, opdat gij rijk moogt worden; en witte klederen, opdat gij moogt bekleed worden en de schande uwer naaktheid niet geopenbaard worde; en zelf uw ogen met ogenzalf, opdat gij zien moogt.”

“Hou je mond maar met je vrome Bijbelteksten. Onderkruipers zullen wij wel te pakken weten te krijgen. Jij en die hele vrome troep daar in dat groene kerkje. Wacht maar Jan Derks!”

Piet Vaasen stapt nijdig weg zijn driftige stap verflauwt en Jan Derks is weer alleen. ’t Is donker geworden, op dat eenzame pad buigt Jan Derks zijn knieën en klaagt zijn nood aan de Heer: “Ach Heere, “ smeekt Jan Derks, “Wilt U mij eens zeggen wat ik doen moet? Ik heb zo weinig verstand. Laat ik mij toch geen lasten opleggen te zwaar om te dragen. Maar U weet dat ik niks doe wil wat U niet goed vindt.”

’t Is doodstil in de natuur! Rob vind dat zijn baas maar raar doet tegenwoordig. Maar schoppen krijgt hij niet meer. En dan is het allang goed! Zo denkt Rob erover, maar een hond kan alles ook zo niet zeggen. Als Jan Derks opstaat om verder te gaan, is hij tot tranen toe bewogen. Zou een mensenkind niet, als God tot hem spreekt?

“Welgeluk zalig is de man die niet wandeld in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters”, (Ps.1).

Zie dat is een antwoord waaruit Jan Derks wegwijz is geworden.
Jan Derks gaat met de lamp van Gods Woord langs het donkere veldpad huiswaarts.

*“Merk op mijn ziel wat antwoord God u geeft,
hij spreekt gewis, tot elk die voor Hem leeft.”*

Hoor! Jan Derks zingt en zingend gaat hij de hoeve van Gijs Leune binnen.
Of die Gijs Leune blij was met Jan Derks! Dat is me daar een avond geworden!
De spreker van gisteravond heeft het met ene klap op de lessenaar uitgebulderd:
“Laat die ouwe wijven maar bidden, met een boekje in een hoekje. God roept ons op het terrein van het Maatschappelijke Sociale leven, en wij? Wij antwoorden als we zingen: “Gij toch, Gij zijt hun roem, de kracht van hunne kracht.”

Hij heeft het gezegd!!

In de hoeve van Gijs Leune wordt het beleeft!

Daar is verschil tussen!!!

En zij behoeften er geen avond voor te praten.

Hij geeft het Zijn beminden als in de slaap!

Zo de winter is vergleden!

En weer is het de lentezon die het land koestert. Wonderschoon en vol onophoudelijke afwisseling is dat land.

Daar liggen als de ontelbare ruiten van een reuzen schaakbord de aardappelvelden en de golvende korenakkers, terwijl de met heide en brem gefestonneerde zandwegen van hoeve tot hoeve voeren.

Zo kan met daar gaan, van verbazing tot verbazing! Overal ziet men nog de dichte houtwallen als perceelsafscheidings en van het vroege voorjaar af, als de Sleedoorn zijn ijle boeketten exposeert en de wilde kers de geurige trossen opent, zijn deze wallen van grote bekoring. Daarbij is ook de geweldige bloemenpracht langs de wegen en bermen. Het kruiskruid, fel geel, dat de randen der wegen als met goud omzoomt, de plekken kamille of duizendblad met witte bloempjes. De zachtgolvende terreinbeweging is dat, wat men overal weer terugvindt en die zich zelf voort schijnt te zetten in de rieten daken der oude boerderijen. Zelf de wagenloods, die tegelijk ook paardenstal is, heeft iets van dezelfde lijnen. Hier buigt het wat vooruit, dan wijkt het iets terug, daar rijst het dak weer omhoog om tenslotte, naast de kamer, die wel een "de beste" wordt genoemd, maar hier buiten straat, weer zacht omhoog te hellen.

Ach 't is zo'n mooi land, dat land rond Zandwijk.

Over de zandweg ver buiten de kom van het dorp wegglipt tussen de donkere dennenbossen, hobbelt en stoot de wagen, door diepe karrensporen. Jan

Derks heeft de leidsels slap in de hand, zijn bruintjes trekken evenwel het vrachtje voort.

Een boerenarbeider gaat Jan Derks voorbij, zonder de groet te beantwoorden die hem gebracht wordt. Zo gaat het telkens. Dag in dag uit! Niemand van de boerenknechts schijnt Jan Derks meer te kennen. Een onderkruiper groet men niet. Jan Derks is niet solidair!

Daarom zullen ze hem dood zwijgen. Geen groet en geen woord! Men is in deze tijd voor of tegen. Zo is het!

Er is een vloedgolf van socialisme over het land getrokken. Eerst zijn het de steden geweest die er door beroerd zijn, langzaam aan de grote dorpen en eindelijk heeft de rode golf ook de stille Zandwijk bereikt. Eén spreekbeurt van een der leiders is voldoende geweest om de harten der boerenarbeiders voor de nieuwe idealen te winnen. De spreker is er zelf verwonderd over geweest.

Dat had hij niet behoeven te zijn, indien hij het getuigenis van Gods Woord geloofd had, dat het mensenhart ontstekend als een poel van ongerechtigheid en ontevredenheid.

Toen is er de Christelijke-sociale actie achteraangekomen en heeft het vredege dorp in twee kampen verdeeld.

Jan Derks staat daar als éénling!

Zo is Jan Derks, ondanks dat hij veranderd is, een éénling gebleven. Beide partijen hebben hem uitgestoten. Jan Derks is "aller afschrapsel" geworden!

" 't Zijn geweldige woorden die de Apostel schrijft, Jan," heeft Gijs Leune gezegd: "Maar het zij verre van mij dat ik zou roemen anders dan in het kruis van onzes Heeren Jezus Christus, door welken de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld" (Gal. 6:14).

Jan Derks, die naar de hemel heeft leren kijken, wordt met Christus gekruisigd, omdat hij Gods weg moest gaan.

Dat heeft Jan Derks allemaal niet geweten toen hij het kruis van Christus op mocht nemen. De meesten willen wel achter de kruisdragende Jezus gaan. Naar 't kruis kijken!!

Maar dragen? Het kruis dragen? Dat is hun te machtig. Daar zien zij geen heil in. Jezus maakt Zijn volk tot kruisdragers. Eén plante met Hem, in de gelijkmaking Zijns doods. Dat is een ere!!

Maar dat weten de kijkers niet. Voor die is het een schande! Wie kruisdrager is gemaakt, is tegelijk de werelds gekruisigd. Jan Derks kan niet anders! Dat is genade!

Hoe is het mogelijk, dat dat genade is? als het geen genade was, dan had Jan Derks het allang afgelegd.

Is dat een leven voor een mens? Wie kan dat uithouden?

..."Vader, Ik bid niet voor die van de wereld zijn, maar voor die Gij Mij gegeven hebt"...

daar ligt het geheim van "volhouden". Van het "volharden" tot het einde.

Soms wankelt een mens wel eens onder het kruis. Dat is geen schande! Dat deed Jezus ook naar Zijn menselijke natuur.

"Geloof me, Leune," zei Jan Derks op d avond van de dag dat hij met e wagen naar het verren aardappelland is geweest, "soms word ik er moedeloos onder."

"Dat kan, Jan," zegt Gijs Leune, "ik hield er maar mee op als ik jou was; je word met ere bij die lui ontvangen."

"Nee, Leune, daar denk ik niet aan, maar ik word moedeloos omdat ik de dingen die 'k vanavond toen ik op de boerderij terugkeerde mij zo aangegrepen hebben."

"Wat dan, Jan?"

"Wel, daar is mij zo'n kerel van de brandverzekering bij de baas geweest en daar is hij me tóch in de brandassurantie gegaan."

"Wat zeg je daar, Jan? in de brandassurantie? Streuvels in de brandverzekering?"

"Ja Leune, hij heeft 't mijzelf gezegd. Die vent heeft lang met hem gepraat, maar hij had het zo netjes uitgelegd, dat hij vond, dat 't een zegen was van God en nu ziet hij er een middel waarvan de Heere Zich bedienen wil."

"Dat is kras! Maar ik ga direct na het afvoeren naar hem toe. Daar moet ik 't mijne van weten. In dien het mogelijk ware," zucht Leune, "en ze zouden de uitverkorenen nog verleiden."

Een zucht stijgt op uit het hart van Gijs Leune: "Heere," steunt hij:

*"Geeft 't wild gediert, dat niets in 't woên ontziet,
De ziele van Uw tortelduif niet over"*

Werpt Streuvels het kruis af? De wereld wordt bang! Het ganse schepsel zucht als in barensnood zijnde. De beukhamer van de duivel slaat rond. Hij weet, dat hij nog een kleine tijd heeft.

De nalezing is al begonnen. 't Koren wordt ingezameld. 't Kaf begint te waaïen, weg...vèr weg...de toorn Gods tegemoet.

't Koren! Ach dat koren! Dat tere, zwakke koren.

*"Simon, Simon, zie de satan heeft ulieden zeer begeerd om te
ziften als de tarwe; maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet
ophoude."*

Kruisdragers kunnen wel wankelen, maar niet bezwijken! Zij worden gedragen, mét hun last! Als ik zwak ben dan ben ik machtig door Christus Die mij kracht geeft. Het kruisdragen moet men léren!

De klompen klotsen uit in 't voorhuis. Gijs Leune is aan de stap te kennen. Zijn stap dient hem aan.

"Goedenavond."

't Is stil.

Daar zit een wenende Dorus Streuvels. De Heere is de duivel voor geweest. En Gijs Leune ook!

"Wel Dorus, hadden ze je bijna in de strik?"

"Ik ben er van geschrokken, Dorus! Maar hoe is het nu, ben je aan de verkeerde kant gevallen?"

"Een klein uurtje, Gijs!"

"Een klein uurtje?"

"Ja, ik had me glad over laten halen. Het leek zo gewoon, dat 'k er als vanzelf in toestemde, eer dat 'k er op bedacht was. Er was geen praten tegen. En mijn boeltje

woog mij zo zwaar. Ik zag 't al branden. Als ze maar zeggen, "Dorus jongen, 't kon wel eens op een onweersbui uitlopen", ik wist mij dan soms geen raad. En zo was 't vanmiddag weer toen die verzekeringsagent kwam praten. Ik had al zoveel angsten uit gestaan, dat de vrucht rijp werd door zijn praten. Anna was het er ook mee eens, en zo zat ik er aan eer ik het wist."

"Jong toch, 'k zal je er niet om aanvallen hoor. Maar toen?"

Gijs Leune trekt aan zijn pijp en merk eerst nu dat deze is uitgegaan. Hij steekt er opnieuw de brand in, verschikt zich, als om daarmede Streuvels uit te nodigen verder te gaan.

"Terwijl 'k naar de deel loop, is 't net of mij iemand zomaar zegt: "Dorus, als God nu uw hele boeltje spaart en Hij treft u met Zijn bliksem, wat doet u dan met uw polis?..." Kerel Gijs wat schrok ik daar van! 't Werd mij opeens glashelder. Ik keerde mij om en loop naar Anna en ik zeg' "Anna, geef mij eens gauw de schoenen en een snee brood, want ik moet die vent na."

"Die vent na?" zeg Anna.

"Ja wis en zeker, o vrouw. God heeft mij een les geleerd," en toen vertelde ik het haar.

"Ja" zegt ze," Dorus dat is ook zo."

Ik ben de man op de fiets gaan zoeken. Ik trof hem bij de weg op 't kruispunt bij Diewerse. Die was met hem aan de praat. Ik zeg "een ogenblikje, meneer".

"ik zal je voor ik dat stukje tekenen wil vragen, of mijn hofstee nou eens niet door brand wordt verwoest, maar 't behage God mij zelf te treffen met Zijn bliksem, wat geeft mij dat uw polis? Kijk, meneer, dat had ik vergeten te bedenken, maar dat heeft mij de Heere vanavond eventjes geleerd. En nou heb ik maar besloten, mij bij het oude te houden. Wie God bewaard is wel bewaart, en buiten God is 't nergens veilig."

De man zei niets, was sprakeloos en Diewerse glimlachte.

"Zo," zei Gijs Leune, "wat is God toch een goedertieren Wezen voor Zijn volk.

"Zie Gijs, daarom moest ik zo wenen. Wat een dwaas ben ik toch."" Ja, Dorus, toen ik hier heen kwam, kwamen mij die woorden mij zo in gedachten die de Heere zei tot Zijn jongeren en speciaal tot Simon Petrus:

*"Simon, Simon de satan heeft u zeer begeerd om te ziften als de tarwe,
maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude."*

"Precies Gijs en daarom alleen zal de kerk staande blijven."

"Om 't Eeuwig Welbehagen, Dorus! En anders kan 't ook niet. Wel te rusten hoor."

"dag Gijs!"

't Was 's morgens al te zien geweest. Dikke, zware koppen aan de gezichtseinder. 's Avonds was het begonnen. Eerst héél ver weg, rommelend, kort op elkaar. Maar het kwam opzetten, met ijzingwekkende zekerheid.

De boerenmensen waren in diepe rust verzonken. Morgen wekte hen de dag weer vroeg. Zo vond het onweer hen. Vlak boven het dorp woedde het, hevig en zwaar.

De Leunes zijn opgestaan. Er zijn ook plichten! Leune kijkt met zorg naar de lucht, die geen ogenblik vrij was van het flitsende licht. Een half uur ongeveer duurde het. Toen dreef het af. Een koele regen viel. Alles en allen herademden. De volgende dag was weer even drukkend. Wat later dan gewoon gaat men naar bed. Jan Derks zit wat bij de Leunes te babbelen. Bij het naar bed gaan hoort men het in de vete rommelen. Leune schenkt er niet zoveel aandacht aan.

Moe van de dag, die warm is geweest, slaapt hij direct. Misschien... hij kan het later niet navertellen... heeft hij een uur of langer geslapen, toen hij wakker werd doordat iemand ruw en heftig aan zijn arm schudde.

Leune schrikt omhoog! Voor het bed staat Jan Derks. In zijn hand de zaklamp.

"Vooruit Leune, vooruit! Uit je bed mensen. De hele plaats brandt. Er uit!"

Jan Derks schreeuwt met een schorre, overslaande stem. Dan rent hij weg.
 In een ogenblik staan Gijs Leune en zijn vrouw naast bed. In pikke donker. Leune
 ontsteekt de olielamp. Geen onweer! 't Is zelfs vrij stil.
 Op de tast kleed Leune zich aan, en stoot de deur open. Een scherpe rook lucht
 komt hem tegen. Dan rent hij de schuur door naar buiten.
 Overal vuur opeens.
 Zwarte, lange vlammen slaan in de volle breedte van de hoeve er uit.
 Machteloos, lam van schrik, staan zij te kijken.
 Jan Derks loopt de stal in en uit, geholpen door Dienneke. Dan draaft Gijs Leune
 mee, en probeert, terwijl zij haast stikken van de dikke, walmende rook,. De beesten
 los te snijden. Twee koeien die op kalven staan, en de twee paarden en ook de
 varkens.
 De vlammen slaan aan alle kanten naar buiten. het loeien der koeien en het
 angstige gehinnik der paarden, klinkt boven het rumoer uit.
 Daar rennen zij naar buiten, een wilde angst jaagt hen voort. Ze zijn gered!
 Met besmeurde gezichten komen Gijs Leune Jan Derks met Dienneke naar buiten.
 "Het spul is niet meer te redden, vrouw," zegt Gijs Leune.
 "Wat een zegen," zegt ze gelaten, "dat de andere beesten in het land zijn."
 Plotseling strekt Leune de arm in de richting van het "Weidehuis".
 "Jan," zegt hij, "nu is 't ook om uw huis te doen."
 't Begint te roken, en even later slaan de vlammen er al uit. In het kurkdroke dak
 vinden ze gretig voedsel. Alles is weldra één vlammenzee. De vlammen slaan naar
 buiten, rood en dreigend.
 "Ach Heere," zucht Gijs Leune, "geef ons de kracht om dat te dragen. Leer mij
 geloven, dat U wijs bent en goed. Ook nu!"
 Een woordeloos gebed!
 Dan valt vrouw Leune tegen een bongerdboom. Gijs Leune dekt haar met zijn jas.
 Zij is bewusteloos.
 De hele omtrek is verlicht! Alles kraakt! Met donderend geraas stort het dak in.
 Wéér kraakt het. Het woonhuis zakt als 'n kartonnen bouwdoos in elkaar.
 Er is niets te beginnen. Geen spuit is er te zien. Défêct!! Alles, alles wordt een prooi
 der vlammen. Alleen het tuighuis blijft staan.
 Toen de morgen haar gulle licht over de verwoesting bundelde, leek het of zij spotte.
 Een puinhoop hier, een puinhoop dáár! Niets is gered, geen stukje huisraad.
 De burgemeester en de veldwachter zijn er geweest. Ze hebben gekeken!
 Als Gijs Leune en de zijnen met Jan Derks, in het tuighuis zitten, leest Leune met
 bevende stem de geschiedenis van Job.
 Job die alles kwijt moest, omdat God het van hem wegnam. Tot zijn behoud!
 Wanneer, even verder op de dag, Dorus Streuvels naar Gijs Leune komt zien, zit
 deze op een brok steen van de puinhoop van zijn hoeve. Zwijgend reikt Streuvels
 hem de hand. Een warme handdruk!
 Dat zegt meer, dan waarover men een boek zou kunnen volschrijven.
 "Hoe is 't Gijs?"
 "Geef mij een pijpje tabak van je Dorus, want die is ook verbrand. De Heere heeft
 gegeven, de Heere heeft genomen. De naam des Heeren zij geloofd. Zo is het bij mij!"
 "Dat is groot," zegt Streuvels, die op een gebroken man had gerekend.
 "Ja Dorus, God geeft alles op Zijn tijd en te pas."
 "Dat kan geen polis je geven jong!"
 ze blikken elkaar lang in de ogen...
 Jan Derks staat bij het "Weidehuis". "Moeder," zegt hij zacht, "nu zijn wij ons huis
 ook kwijt."
 Bij de Heere zijn uitkomsten, ook voor Jan Derks.
 In het plaatselijk blad staat vlak onder het bericht over de brand een advertentie
 van de brandassurantie-man:
"De dwaasheid van niet verzekerd zijn," staat er met grote letters in afgedrukt.

Piet Vaase heeft geknikt. Zo is het!
Maar God wil het dwaze wel tot wijsheid doen worden.
Maar dat weet Piet Vaase niet!
Dat zal wel blijken!!

“Burgemeester!”

“Plant.”

“Kijk een s, wat is dit?”

De veldwachter liet de burgemeester een tot prop gemaakte lap zien, half verkoold en sterk ruikend naar petroleum.

“Hm,” zei de burgemeester, die het voorwerp nauwkeurig bekeek.

“Kijk eens, burgemeester, nog een.”

Burgemeester en veldwachter Plant keken elkaar eens aan.

“Zo Plant,” zei de burgemeester, “dat is niet zo mooi. Dat betekend opzet.

Kwaadwilligheid.”

“Ja, burgemeester, dat zijn brandhaarden.”^b

“O, juist, maar mondje dicht hoor Plant. Eerst alles onderzoeken. Maar pluis is het zaakje niet.”

Bij het voortgezet onderzoek vonden ze nog meer brandhaarden.

“Gevolg van het onweer kan het niet zijn, Plant,” zei de burgemeester, “en kortsluiting evenmin, want elektriciteit heeft de hoeve van Leune niet.”

“Dit is zuiver opzet, burgemeester.”

“Ja Plant, ik denk dat we Leune moeten arresteren.”

“Arresteren burgemeester?”

“Ja Plant, begrijp je niet dat wij met de waarschijnlijkheid rekening moeten houden, dat de nood de arme kerel gedwongen heeft. Hij zal wel goed verzekerd zijn. Dat is alles bezwarend.”

Plant staat stil. “Nee, burgemeester, aangestoken heeft Gijs Leune het niet; wie dan wel, dat weet ik niet, maar de boer vast en zeker niet! Zo’n eerlijk en gelovig man.”

De burgemeester haalt zijn schouders op. “Dat zegt niets, Plant. De fijnsten zijn de gemeensten vaak. Blijf me, met die Christelijke broeders buiten de deur.”

Plant antwoordt niet. Zwijgend gaat hij naast de burgemeester in diens auto zitten. De lappen worden achter in de wagen gelegd.

Gijs Leune de brandstichter? Nee dat nooit. Hij zegt het bijna hardop.

“Burgemeester.”

“Plant.”

“Wij zijn wat vergeten.”

“Vergeten?”

“Ja burgemeester, we hebben de zaak van Jan Derks niet mede onderzocht.”

“Te drommel, kerel, hoe komen we zo dom? Dank je!”

met een ruk staat de wagen stil.

Enkele ogenblikken later is het onderzoek bij het “Weidehuis” in volle gang. Maar hier werd niets verdachts gevonden.

“De brand is overgeslagen,” concludeert de burgemeester. “Dat ligt voor de hand. Zeg Plant, zie jij die Derks er niet voor aan dat hij in het complot bij Leune de hand heeft?”

“Hij was een beetje vreemd, burgemeester, maar de laatste tijd is hij vooral is hij zeer ten goede veranderd.”

“Op het dorp hoorde ik toch wel eens vreemd over hem praten.”

“Och een dorp, burgemeester. Maar last heeft toch nooit iemand van hem gehad. Hij is wat in zichzelf gekeerd. Een gesloten mens.”

“H’m, we zullen zien.”

“Wat denk burgemeester er van als we eens even bij Gijs Leune te informeerden of hij in de verzekering is?”

“Waarom, dacht jij dat hij dat niet was?”

“Ja burgemeester, zo zijn er nog meer in het dorp, die tegen de verzekering zijn.”

“Goed, we stellen even een onderzoek in. Maar zo dwaas zal die Leune wel niet zijn.”

“Goedemorgen, vrouw Leune, is uw man thuis?”

“Jawel, mijnheer de burgemeester, hij is achter in de wei bij het vee.”

“Goed, dan zal ik hem wel vinden.”

“Leune!”

“Mijnheer de burgemeester.”

“Hoe gaat het man?”

“Dank u burgemeester, dat gaat wel.”

“Zo gaat het wel.”

Burgemeester denkt, ja, dat wil ik wel geloven, een mooi nieuw spul in 't zicht.

“Dat is zeker veel waard,” zegt de burgemeester. “overigens is alles toch verzekerd, dus is het wel zowat gedekt?”

“Neen, burgemeester, er is niets verzekerd.”

“Niet verzekerd? Och kom Leune, dat is toch te dom om van te praten?”

“Ik kan dat verstaan,” antwoord Leune, “maar burgemeester, ik mag mij verzekerd weten van de trouwe zorg Gods. Die doet al wat Hem behaagt! Wat Hij doet is altijd welgedaan!”

“Ja maar Leune, betaald God je ook de schade van je hoeve?”

“Dat zal Hij wel weten, burgemeester. Ik ben zo gerust, want de Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloofd. Zie dat is mijn beleving. En nou kijk ik maar uit wat Hij doen zal.”

De burgemeester weet niets te zeggen. Het komt er zo ongekunsteld uit. Ja, daar moet voor die man toch wel een grote kracht van zijn geloof uit gaan.

“Dus u bent in niet één enkele verzekering, Leune?”

“Nee burgemeester, gelukkig nooit geweest ook.”

“ 't is niet onmogelijk, maar ik zal niet weten wie! Dat zou toch erg zijn. Erger voor de dader dan voor mij, burgemeester.”

“Ja,” zegt de burgemeester “dat zou het ook.”

De burgemeester geeft Leune een hand en zegt: “Leune, ik hoop dat je kracht en redding in je geloof mag blijven vinden.”

“De Heere is een getrouw God, burgemeester. Hij slaat, maar wil ook helen. Wij zijn niets waardig, maar Hij doet alles om Zichzelfwil en daarom kan ik nog hopen.”

“Dag Leune.”

“Dag burgemeester, dag Plant!”

“Wat nu, Plant?”

“Ik dat 't wel burgemeester. 't Zou me van Gijs Leune bitter tegenvallen.”

“ 't Is een sympathiek mens.,” zegt de burgemeester.

Dan rijden ze weg.

Als de auto bij het gemeentehuis is aangekomen, zegt de burgemeester tegen de veldwachter: “Plant, je moet Jan Derks vanmiddag even op het gemeentehuis ontbieden.”

“Hoe laat, burgemeester?”

“Om drie uur!”

Als Jan Derks tegenover de burgemeester zit denkt deze: “Wat kletsen de mensen toch, deze man is volkomen rustig. Maar ja, secuur zijn. Het moet uitgezocht worden. Da dader mag niet ontsnappen. En de eer van een vlug en goed resultaat wil hij zelfs graag hebben.

“Zo Derks, dat ia een hele consternatie hè?”

“Ja mijnheer dat is 't net.”

“Hoe zou het toch gekomen zijn, Derks?”

“Ik zou er geen directe oorzaak van kunnen geven.”

“Wel een indirecte?”

“Ik weet niet wat u daar mee bedoeld, geleerde woorden ben ik niet zo mee op de hoogte.”

“En je noemt er zelf ook een,” lacht de burgemeester.

Jan Derks lacht ook terug, een beetje niet begrijpend.

“Ik bedoel, zou u een aanleiding kunnen noemen, die ons op het spoor bracht van de oorzaak? Bijvoorbeeld een uitgeklopte pijp, die kan zijn gaan smeulen?”

“Nee mijnheer, ik zou niet weten, Leune en ik zijn altijd voorzichtig met vuur.”

“U bent ook niet verzekerd?”

“Nee mijnheer.”

“Waarom eigenlijk niet, Derks?”

“Omdat ik geloof dat ik de Heere er mee bedroef. Tenminste de laatste tijd denk ik er zo over, maar vroeger was ik ook niet in de verzekering omdat ik het zonde van de centen vond, daar gaan die verzekeringslui toch mee strijken.”

“Dat laatste is een vergissing, Derks, en ’t eerste is verschil van inzicht.”

Ja, ja knikt Jan Derks, precies zo is het, verschil van inzicht.

Opeens komt het gesprek net Piet Vaase weer in de herinnering. Zou dat mogelijk zijn?”

“Derks! Hoort u me niet? Ik vraag u al paar maal, u moet opletten.”

Zenuwachtig frommelt Jan Derks aan de pet, die op zijn knieën rust.

“Wat zei u dan meneer?”

Jan Derks zit nog steeds met zijn gedachten vast aan Piet Vaase.

“Waar denkt u aan, Derks?” De stem van de burgemeester klinkt streng. Jan Derks schrikt op.

“U moet mijn vragen beantwoorden, ik ondervraag u hier als hoofd der plaatselijke politie, begrijpt u?”

Het klinkt allemaal opeens zo dreigend! Daar heeft Jan Derks helemaal niet aan gedacht. Zijn denken aan Piet Vaase en het dreigende in de stem van de burgemeester is een combinatie van betekenis in zijn gedachtengang geworden.

“Kunt u mij niet zeggen, waar u zo over denkt?”

Een zware stem van de andere kant van het grote bureau.

“Aan Piet Vaase!”

Jan Derks stoot het er ineens uit.

“Piet Vaase? Waarom denk je aan hem? Heeft die wat met de brand uit te staan?”

“Nee, dat zou ik niet graag durven zeggen, mijnheer, maar Piet Vaase zei hetzelfde over de verzekering als wat u daarnet zei.”

“Oooo! Ja, ja! En wat zei hij dan wel?”

Dan verteld Jan Derks het hele gesprek. Helder staat het hem voor de geest.

“Herhaal u dat nog eens.”

“Bah, ik spuug van die groenekerkeslui!”

Burgemeester tekent het aan.

“U moet het zo precies mogelijk weergeven, hoor!”

“Jawel mijnheer, maar mijnheer denkt toch niet dat Piet Vaase de brand er in gestoken heeft?”

“Wat ik denk heeft voor u geen betekenis. Vertel maar verder.”

“Stop even Derks! Heel precies weergeven.”

“Onderkruipers, zullen wij wel weten te krijgen. Jou, en die hele vrome groep daar in dat groene kerkje. Wacht maar!”

“Nou Derks, dan kunt u gaan.”

“Mijnheer!”

“Derks?”

“Piet Vaase heeft mij nooit geen kwaad gedaan hoor. Ik zeg heel geen kwaad van hem.”

“Ik begrijp je, Derks, ga maar rustig naar huis.”

Jan Derks is de kamer uit.

Burgemeester drukt op de schelknop.

“Burgemeester!”

“Plant, haal eens gauw Piet Vaase hierheen. Mogelijk heb ik een spoor.”

“Een spoor bij Piet Vaase?”

“Ja, ga maar en haal me dat heer eens op.”

“Middag, vrouw Vaase! Is Piet thuis?”

“Nee Plant, Piet is naar de stad.”

“Sinds wanneer?”

“Vanmorgen vroeg gegaan. Hij had daar zaken.”

“Zo sinds wanneer is hij zakenman geworden?”

“Dat zijn mijn zaken.”

“Zijn dat uw zaken?”

“Ik moet naar de kippen, de beesten wachten al te lang . Dag Plant.”

“Voer u de kippen maar even af en dan mag u met mij meegaan naar de burgemeester.”

“Ik mee naar de burgemeester? Wat moet die van mij?”

“Dat zal hij jou zelf wel zeggen.”

“Dacht je dat ik als fatsoenlijke vrouw met u in uw politiekpakje door het dorp ga? Nooit!”

“Zo je bent nogal krijgshaftig van morgen. Maar ik zal u niet plagen dus ben je er op eigen gelegenheid met tien minuten. In de kamer van de burgemeester, begrepen? En anders zal ik andere spullen met u gaan beginnen.”

“ ‘k Zal wel komen hoor. Maar niet met u!”

“Goed tot straks dan.”

“Vrouw Vaase, waar is uw man?”

“In de stad, burgemeester.”

“Waar, hoort u me niet? Vlug een beetje!”

“Hij... is bij z’n tante in de Verdeurstrate nummer 17.”

“Wat doet hij daar?”

Vrouw Vaase barst in tranen uit.

“Een glas water Plant.”

“Jawel burgemeester”

“Zo drinkt u maar eens,” zegt de burgemeester, “dat blust het binnenbrandje wel.”

Vrouw Vaase verslikt zich bij dat woord “binnenbrandje”. Ze kijkt de burgemeester even aan en ziet in een paar spottende ogen.

“Heeft u nog petroleum in de kan?”

Vrouw Vaase ondergaat haar tweede schrik.

“Kom vrouw Vaase, of is alles verbruikt?”

Vrouw Vaase begint nog jammerlijker te huilen.

“Hebt u ’t warm vrouw Vaase?” de stem van de burgemeester klinkt wat honend.

“...Zo,” dreunt opeen de stem van de burgemeester. “En nu gauw, vertel me alles wat ik al weet, maar ik wil het uit uw mond horen! Kom, een beetje vlug alstublieft.” En dan komt het hele verhaal eruit. Piet Vaase heeft uit wraak de brand in de boerderij van Leune gestoken.

“Dat is een meevaller,” heeft hij bij zijn thuiskomst gezegd, “dat zijn twee vliegen in een klap.”

“Prachtig,” zegt de burgemeester, “Vrouw Vaase, uw getuigenis stelt uw man in staat van beschuldiging van opzettelijke brandstichting uit wraakneming. Dat zal hem zwaar worden gerekend. U blijft voorlopig in hechtenis.”

“Och, mijnheer de burgemeester, ik kan toch die vijf bloeden van kinders niet alleen laten?”

“Heb u vijf kinderen thuis?”

“Ja, mijnheer, och laat u mij gaan?”

“Daar had u eerder om moeten denken en uw man van zijn kwaad terug moeten houden. Nu, ik zal u laten gaan, op voorwaarde dat u de huishoudelijke zaken regelt en er met niemand over spreekt, totdat uw man hier is. Morgen meldt u zichzelf voor het arrest.”

“Maar dan moet Piet een boodschap hebben.”

“Geloof me, vrouw Vaase, die zal hij hebben hoor, eerder dan hij lief is! Dag vrouw Vaase!”

“Dag burgemeester.”

Snikkend gaat ze heen, thans wel begeleid door de veldwachter.

Eer de avond er is heeft Piet Vaase in de kamer van de burgemeester een volledige bekentenis afgelegd.

In de krant stond het volgende te lezen:

Hevige boerderijbrand te zandwijk

In de afgelopen nacht woedde in de boerderij van G. Leune een hevige brand. Het gelukkige weinige vee in de stal kon worden gered, evenals de bewoners zelf. Huis, inboedel en schuren, branden tot de grond toe af. Een in de onmiddellijke nabijheid gelegen boerenwoning “Weidehuis” geheten, brandde eveneens geheel af. De alleen wonende J. D. werd gered. Omtrent de oorzaak van de brand heeft men, dank zij het voortvarend optreden der plaatselijke politie, reeds volledige zekerheid. Gevonden brandhaarden wezen de autoriteiten de weg.

P.V. is op aanwijzing van verdenking van de brandstichting reeds dezelfde dag gearresteerd en heeft volledige bekentenis afgelegd. Wraakneming schijnt het motief te zijn geweest! Hij is, met zijn echtgenote, die mede debet was, naar het huis van bewaring overgebracht.

De beide dupeerden worden te ernstiger getroffen, daar er niets verzekerd is.

De eerste veertien dagen kon babbelend Zandwijk weer vooruit!

De auto van de heer Van Haersolte staat op “de plaats” van Gijs Leune.

“U kunt een nieuwe en modernere hoeve bouwen. Ik geef u het geld ervoor, mits u de nieuwe boerderij verzekert.”

Zo heeft het de heer Van Haersolte tegen Gijs Leune gezegd.

“Dat zal niet gaan, mijnheer,” heeft Gijs Leune geantwoord.

“Dat kan ‘k niet doen. Ik dank u voor uw edelmoedig aanbod.”

“Ik begrijp er niets van, Leune!”

“Ik ook niet mijnheer, en toch kan ‘k niet anders.”

’t Geloof bemoeit zich met “begrip”! Het heeft de zekerheid, niet in het stof, maar in de hemelen. Het rust is de trouwe Gods! Dat kan alléén maar gevoeld worden!

*“Wat baat de mens, zo hij de gehele wereld gewint
en lijdt schade aan zijn ziel?”*

“Men kan alles verzekeren, mijnheer,” heeft Gijs Leune gezegd, “verzekering dekt de schade, ja behalve de allergrootste.”

Driftig is de heer Van Haersolte opgerezen. “Leune,” zegt hij, “ik laat je vrij vanzelf, maar alléén op die voorwaarde kan je het geld krijgen. Denk er nog eens goed over!” Maar daar over heeft Gijs Leune geen behoefte te denken. Véél maar dan daar over zegt hij het de dichter na:

*“En mijn ziel doorzocht de reden
Waarom God die tegenheden,
Mij in zulk een mate zond.*

Zie, daarover bekommerde Gijs Leune zich het meest. Bijzondere reden kon hij niet vinden. Recht was de Heere altijd!

En dat Piet Vaase.

Leune is bij de burgemeester geweest, om te vragen of de zaak niet verder te niet gedaan kon worden.

Maar dat ging niet! Het recht moest zijn loop hebben.

De achting voor Leune is in het hart van de burgemeester gestegen.

Dat is een Christen!

En Gijs Leune roept tot de Heere in d benauwdheid die hij had. Langzaam maar zeker begint bij Gijs Leune de ene vraag naar de andere te rijzen. Geld te kunnen krijgen indien hij maar verzekerde. Zou het inderdaad nodig zijn, zó op de stukken te staan? Maar dan raakt Gijs Leune met alles vast.

Dat Israël op de Heere vertrouwde, zie daar schuilt de kracht. En de Heere zal tonen dat Hij is een Waarmaker van Zijn Woord!

Hem komt de Nieuwjaarsdag in gedachten. Zijn ze toen niet begonnen met de psalm: Vergeefs op bouwen toegelegd?

Is hij als arbeidslîen geweest, die in vredige rust zijn leventje geleefd heeft? Heeft hij de Gever alles goeds wel in oprechtheid gekend in Zijn gave? Heeft hij niet alles in eigen kracht gedaan?

Het wankeld hem onder de voeten. Het geloof wordt door vuur beproeft. Daar ligt de oude hoeve, waar zijn hart zo trots op was. Daar staat nu deze mens, bezitter van wat puin!

Heere, bidt hij in het verborgen, ik ben schuldig. En er is in U geen kwaad. Ik ben prat gegaan en op mijn ijver voor de Heere en ik ben trots geweest op mijn spul.

Als het acht dagen verder is, rijdt plotseling voor de tweedemaal de auto van de heer Van Haersolte de plaats op.

“Leune,” zegt Van Haersolte, “ik heb wondere dagen doorleefd.”

“Dat kan mijnheer.”

“Leune, ik weet dat jij een God hebt Die voor jou zorgt. Ik heb slapeloze nachten doorgemaakt. En steeds weer was het of Gods gramschap op mij brandde indien ik de som niet beschikbaar stelde om een nieuwe boerderij te bouwen. Ik heb lang volgehouden, maar nu ben ik overwonnen en moet ik het je geven.”

“Zonder verzekering mijnheer?”

“Ja, Leune, er zal niet anders voor mij opzitten, ik moét het je geven.”

Dan weent Gijs Leune lang... héél lang.

Gods trouw is groot! Zij is alle morgen weer nieuw!

Maar zijn wenen is tweeledig! Hier staat een weldoener voor hem, die weldoener “moet” zijn. Arme weldoener!

Eer het jaar nog ten einde is staat er een nieuwe hoeve op de plaats van de oude.

Een geschenk Gods!

Dat jaar is er meer dan rijk van het land van Gijs Leune geoogst.

God doet geen half werk! Hij geeft het Zijn beminden als in de slaap.

Ik de kamer, waar het dagelijks leven passeert, knapt die winter het hout vrolijk in de kachel. Aan de wand hangt een bijzonder gróte winterwortel.

Daar vlak naast hangen drie zwaar gevulde korenaren. Dat is toch een rare wandversiering?

Maar moeder Leune vindt het best dat haar zoon Gijs die dingen daar heeft opgehangen. Toen ze er veertien dagen hingen, kwam Jan Derks er wat onder hangen. Daar heeft hij zijn best op gedaan!

In een mooi lijstje van ruw appelbomenbast, dat hij nog gevonden heeft aan zijn verbrande bomen, heeft hij in sierlijke letters getekend:
De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloofd.
“Zo is ’t niet Jan,” heeft Dienneke gezegd.
“Zo is ’t wél,” heeft Jan geantwoord.
“Ja,” zegt Leune, “zo mag ’t onder die wortelen bij die arenden hangen.”
De liefde mag dat doen.
Dat is geen Schriftverdrááing!
Dat is gedegen Schriftverkláring!

Buiten, boven de gevel prijkte in gele letters:

“Na het zure geeft Hij het zoet”

De voorbijgangers begrepen daar niet veel van. Maar dat hindert niet. ’t Is maar voor de verstandigen!!
God valt méé voor Zijn volk! Zo is het altijd geweest. Zo zal het altijd blijven! Bij de brandjes op aarde. Straks in de gróte brand! Als de oogst binnen is.
Maar méévallen zal het! Voor allen die op hem betrouwen. Voor die alléén!

“En wat ga je nu doen, Jan?”
“Och dominee, ik ben tijdelijk bij Gijs Leune, die heeft ruimte genoeg.”
“Ja, dat geloof ik ook wel”
“De Heere mocht een plaatsje voor e hebben. Hij heeft altijd voor Jan derks gezorgd en nu wacht ik maar wat Hij doen zal.”
“Jan luister eens!”
“Dominee?”
“Je weet dat de Heere onze éنية jongen van ons heeft weggenomen.”
“Ja dominee, dat is een harde slag geweest.”
“Zijn raad zal bestaan. Wat zou je er van denken Jan, als jij die ledige plaats eens bij ons innam? Bij ons in de pastorie van Dalenoord? Wij willen voor zoverre dat kan een vader en een moeder voor je zijn. Mijn vrouw is het geheel eens met mij.”
“Komt het uit u zelf dominee of heeft een Ander u gestuurd?”
“Ja Jan, het is mij een zaak des gebeds geweest en de Heere heeft er harten voor ingewonnen.”
“Nu dominee, dan zal ik dat doen, want toen ik bij de rokende puinhoop stond, ’t huisje waar zoveel beleeft is, heeft mij de Heere in mijn noodgeschrei gehoord en gezegd: “Werpt al uw bekommernissen op Hem, want Hij zorgt voor u.” Toen heb ik gezegd, als de Heere dat zegt tegen Jan, dan is ’t Hij vast al op weg.”

Zo gaat Jan Derks weg uit Zandwijk. Naar een nieuw tehuis! Nog éémaal, als het voorjaar is, gaat hij tussen de velden door. Nog éénmaal staat hij op de plek, waar God zijn vader velde. De sparren zingen er nog op de wind!

Als toen!

Nog éénmaal staart hij naar het graf van zijn moeder. En weent!

Zijn nieuwe tehuis ligt niet vér!

De “Liefde” vergezeld hem. De Liefde ontvangt hem!

Zo zal het ook éénmaal zijn.

De laatste verhuizing.

Bij Gods volk is de eeuwigheid van Gods Liefde, altijd dichtbij. De Liefde is hun thuis! Dan is de winter voorgoed voorbij. Dan zomert het eeuwig! Storeloos!

Dan zijn we in het huis, dat niet met handen gemaakt is, maar eeuwig bij God in de hemelen. Dan geen vijanden meer. En geen winter. Hier zingen ze ervan in hun belevenis van hun beproeving:

*“O mijn ziel, wat buigt ge uw neder,
Waartoe zijt ge in mij ontrust.
Voed het oud vertrouwen weder,
Zoek in 's Hoogsten lof uw lust.
Want Gods goedheid zal u druk
Eens verwisselen in geluk.
Hoop op God, sla 't oog naar boven
Want ik zal Zijn Naam nog loven.”*

Ja, het is goed van dat volk, dat ze in de winter aan de zomer van Gods eeuwigheid denken.

't Zal niet lang meer duren. De tekenen bedriegen niet!

De vlier gaat uitlopen! Een hazelaar bloeit!

Hoor! Zo'n schuchtere vogel eens zingen in de top van die boom!

*“En leert van de vijgenboom deze gelijkenis: wanneer zijn tak nu
teder wordt en de bladeren uitspruiten, zo weet gij dat de zomer
nabij is.”*

Wat gééft het of dat een vlierstruik in Zandwijk is of een vijgeboom in Palestina?
De bladeren spruiten uit, de zomer is nabij.

Arme sjilpende hoop, heft uwe hoofden maar op, wéét, uwe verlossing is nabij.

*“En aldaar zal geen nacht zijn, en zij zullen geen kaars noch
Licht dar zon van node hebben; want de Heere God verlicht ze,
En zij zullen als koningen heersen in alle eeuwigheid.”*

Jan Dérks als een koning heersen? Ja, óók Jan Derks!!

Om 't het Eeuwig Welbehagen!!

EINDE